

**ÓZBEKISTAN RESRUBLIKASÍ JOQARÍ HÁM ORTA ARNAWLÍ
BILIMLENDIRIW MINISTRILIGI**

BAS ILIMIY-METODIKALÍQ ORAYÍ

**QARAQALPAQ MÁMLEKETLIK UNIVERSITETI JANÍNDAGÍ
PEDAGOG KADRLARDÍ QAYTA TAYARLAW HÁM OLARDÍN
QÁNIGELIGIN JETILISTIRIW AYMAQLÍQ ORAYÍ**

**«ҚАРАҚАЛПАҚ ТИЛИ ХӘМ ӘДЕБИЯТЫН ОҚЫТЫЎДА
ELEKTRON-INFORMACIYA TEXNOLOGIYALARINIYŇ
ҚОЛЛАНЫЛЫЎЫ»
MODULÍ BOYÍNSHA**

OQÍW-METODIKALÍQ KOMPLEKS

Dúziwshi:

f.i.k. J.Sagidullaeva

Nókis – 2019

Bul oqıw-metodikalıq kompleks Bas ilimiy metodikalıq oraydin' Muwapıqlastırwshı Ken'esinin' 2019 jıl «18»-oktyabrdeg'i 5-sanlı bayannaması menen tastıyqlangán.

Dúziwshi:

docent J.Sagidullaeva

Pıkir bildiriwshi:

docent Sh.Eshmuratov

MAZMUNÍ

JUMÍS BAĞDARLAMA	4
LEKCIYA TEKSTLERI	8
1-tema: Elektron-informaciya tálim resursları haqqında túsinik	8
2-tema: Internet tálimi resursları hám olardan oqıw procesinde paydalanıw	16
ÁMELIY SHINIĞIWLAR USHIN MATERIALLAR	26
1-tema: Aralıqtan oqıtıwda elektron tálimi resursların jaratıw prinsipleri ...	26
2-tema: Filologiyalıq tálimge tiyisli ilimiy bazanıń tarmaqlarda sáwleleniwi	32
3-tema: Axborot-kommunikasiya texnologiyaları quralları hám olardı	
kórkem shıǵarmalardı úyreniwde qollanıw	33
ÓZ BETINSHE TAPSÍRMALARÍ	36
ASSESSMENT TAPSÍRMALARÍ	40
TEST SORAWLARÍ	47
QADAĞALAW SORAWLARÍ	59
GLOSSARIY	61
ÁDEBIYATLAR DIZIMI	65

JUMÍS BAǒDARLAMA

Moduldıń maqseti – tıńlawshılarǵa informaciya kommunikaciya texnologiyalarınan paydalanǵan halda oqıw procesin shólkemlestiriw, electron-informaciya tálim resursları haqqında ulıwma túsinikler beriw, filologiyalıq tálimniń sapasın arttıruwda electon-informaciya resurslarınan paydalanıw hám onı oqıw procesine engiziw usılları haqqında maǵlıwmatlar beriw.

Moduldıń wazıypaları:

- Informaciya texnologiyaları quralları járdeminde elektron-informaciya resursların jaratıw hám izlep tabıw usılları;
- elektron-informaciya resurslarınan paydalanǵan halda oqıw procesin shólkemlestiriw usılları;
- Aralıqtan oqıtıw sisteması ushın elektron tálim resursların jaratıw taxnologiyası;
- Avtorlıq dástúriy támiynatlardan paydalanǵan halda elektron-informaciya tálim resursların jaratıw jolları;
- Vebke baǒdarlanılǵan informaciya sistemalarınan paydalanıw;
- Filologiyalıq tálimge tiyisli ilimiy bazanıń tarmaqlarda sáwleleniwi;
- Axborot-kommunikasiya texnologiyaları quralları hám olardı kórkem shıǵarmalardı úyreniwde qollanıw usılları boyınsha túsinikler payda etiw.

Modul boyınsha tıńlawshılardıń bilim, kónlikpe hám qánigeligine qoyılatuǵın talaplar

- elektron axborot tálimi resursları haqqında;
- internet tálimi resursları haqqında;
- aralıqtan oqıtıwda elektron tálimi resursların jaratıw haqqında;
- filologiyalıq tálimge tiyisli ilimiy bazanı tarmaqlarda sáwlelendiriw;

- informaciya-kommunikasiya texnologiyaları quralları hám olardı kórkem shıǵarmalardı úyreniwde qollanıw haqqında, pedagogtıń jekke hám kásiplik xızmet túrleri haqqında túsiniklerge iye bolıwı;

- pedagogtıń jekke hám kásiplik xızmetindegi informaciya maydanın joybarlaw usılları hám úskeneleri haqqında túsinigin rawajlandırıw;

- kásiplik xızmette tekstti redaktorlaw, elektron kesteler menen isley alıw;

- elektron formattaǵı oqıw materialların jaratıw;

- elektron oqıw-metodikalıq bazasın jaratıw hám onnan paydalanıw;

- tálim procesi hám ilimiy izleniwlerde Internetten paydalanıw;

- pedagogikalıq dástúriy hám informaciya-kommunikasiya texnologiyaların kásiplik xızmette qollana alıw;

- joqarı bilimlendiriwdiń sapasına tásirin tiygizetuǵın elektron tálim imkaniyatların ashıp beriw.

Moduldiń oqıw rejedegi basqa pánler menen baylanısı

Modul mazmunı oqıw rejedegi «Tálim-tárbiya processlerin shólkemlestiriwdiń nızamshılıq normaları», «Innovaciyalıq tálim texnologiyaları hám pedagogikalıq kompetentlik», «Filologiyalıq tálimde aldınǵı shet el tájiriybeleri», «Elektron pedagogika tiykarları hám pedagogtıń jekke, kásiplik maydanın joybarlaw», «Ámeliy shet tilin úyreniwdiń intensiv usılları» h.t.b. oqıw modulleri menen úzliksiz baylanısta úyreniledi.

Moduldiń joqarı tálimdegi ornı

Joqarı oqıw orınlarınıń pedagogları modul menen tanısıw barısında filologiya pánlerin informaciya texnologiyaları quralları menen oqıtıwdıń jańa metod hám usılları haqqında maǵlıwmatlıǵa iye boladı. Modul pedagogtıń jekke hám kásiplik maydanın jaratıw hám olardan tálim procesinde paydalanıw arqalı tálimdi nátiyjeli shólkemlestiriwge hám onıń sapasın sistemalı arttırıwǵa járdem beredi.

Lekciya-trening sabaqlarınıń temaları

	Modul birligi atları	Ulıwma saatlar muǵdarı	Lekciya	Ámeliy	Óz betinshe
1	Elektron-informaciya tálim resursları haqqında túsinik. Internet tálimi resursları hám olardan oqıw procesinde paydalanıw	2	2		
2	Aralıqtan oqıtıwda elektron tálim resursların jaratıw prinsipleri. Filologiyalıq tálimge tiyisli ilimiy bazanıń tarmaqlarda sáwleleniwi	2		2	
3	Axborot-kommunikasiya texnologiyaları quralları hám olardı kórkem shıǵarmalardı úyreniwde qollanıw	2		2	
	Jámi	6	2	4	

1-tema: Elektron-informaciya tálim resursları haqqında túsinik

Elektron-informaciya tálim resursları haqqında tusinik. Oqıw orınlarında elektron tálim procesin shólkemlestiriwde qoyılatuǵın texnikalıq hám dástúriy talaplar, elektron tálim procesin ámelge asırıw basqışları. Tálimde erkin hám ashıq kodlı dástúriy támiynatlar analizi, LMS sistemalarınıń tiykarǵı funksiyaları, Aralıqtan oqıtıw hám onı shólkemlestiriw tiykarları, aralıqtan oqıw procesin shólkemlestiriw imkaniyatın beriwshi dástúriy kompleksler, LMS lerdin funksiyaları. Web-xosting xızmeti, texnologiyalıq maydan, domen. JOO tálim sapasın arttırıwda simulyatorlardıń ornı. Pedagogikalıq programmalıq qurallar.

2-tema: Internet tálimi resursları hám olardan oqıw procesinde paydalanıw

Kompyuter hám kompyuter tarmaqları, global tarmaqlar, internet haqqında túsiniq. Internet tarmağın shólkemlestiriw tiykarları. Internet tarmağınıń tiykarǵı xızmetleri, internet tálim resursları, pedagoglardıń tarmaqtaǵı birge islesiwi. Internet tarmağınıń tiykarǵı xızmetleri. Pedagogikalıq processte informaciya-kommunikaciya hám interaktiv texnologiyalardan paydalanıw. Web 1. hám Web 2.0 texnologiyaları. Tálim portalları resursları menen islew. Internet tálimi resursları hám olardan oqıw procesinde paydalanıw. Ziyonet portalı resursları (people.ziyonet.uz – belgili watanlaslarımız haqqındaǵı maǵlıwmatlar, sites.ziyonet.uz – paydalı saytlar bazası, library.ziyonet.uz – elektron kitapxana, foreign.ziyonet.uz – shet tillerin úyreniw, ask.ziyonet.uz – sawal-juwaplar xızmeti, abiturient.ziyonet.uz - Respublika Joqarı bilimlendiriw orınlarındaǵı barlıq qánigelikler boyınsha maǵlıwmatlar hám testler, institutions.ziyonet.uz – bilimlendiriw mekemeleri katalogi, groups.ziyonet.uz – sociallıq toparlar sisteması) menen islew.

Ziyonet tarmağınıń “blogs.ziyonet.uz” – veb-sayt jaratıw xızmetinen paydalanıp jekke saytlar jaratıw hám onı maǵlıwmatlar menen toltırıw.

Google ásbap-úskeneleri hám xızmetleri (servisleri)nen paydalangan halda oqıw procesin hám informaciya tálim maydanın joybarlaw.

3-tema: Aralıqtan oqıtıwda elektron tálim resursların jaratıw prinsipleri

Aralıqtan oqıtıw procesin ámelge asırıw basqıshları. Avtorlıq programmalıq ónimler (Authoring tools). Virtual tálim procesin basqarıwshı sistemalar – LMS (Learning Management Systems). Oqıw ornında aralıqtan oqıw procesin shólkemlestiriwge qoyılatuǵın texnikalıq hám programmalıq talaplar. Domen alıw. Moodle programmalıq kompleksi. Massalıq onlayn ashıq kurslar.

4-tema: Filologiyalıq tálimge tiyisli ilimiy bazanıń tarmaqlarda sáwleleniwi

Internet tarmoqlarında til bilimine baylanisli ilimiy bazaniń sáwleleniw. Tarmoqlarda ádebiyattanıwǵa tiyisli máselelerdiń sáwleleniw jaǵdayı. Internet saytlarında bilimi hám ádebiyattanıwǵa tiyisli sózliklerdiń sáwleleniw jaǵdayı. Internetten til bilimi hám ádebiyattanıwǵa tiyisli pánler boyınsha sabaqlıq, oqıw qollanba h.t.b. izlep tabıw. Internette til bilimi hám ádebiyattanıw ilimi boyınsha jaqlanǵan ilimiy-izertlew jumısları bazası menen tanısıw. Ziyonet.uz hám basqa tálim portalları resurslarındaǵı til bilimi hám ádebiyattanıwǵa tiyislimateriallardı izlew. Ziyonet.uz hám basqa tálim portalları resurslarındaǵı til bilimi hám ádebiyattanıw máselelerine tiyisli ilimiy maqalalardı toplaw.

5-tema: Axborot-kommunikaciya texnologiyaları quralları hám olardı kórkem shıǵarmanı úyreniwde qollanıw

Informaciya – kommunikaciya texnologiyaları quralları hám olardı kórkem shıǵarmalardı úyreniw procesinde paydalanıw imkaniyatları. Pedagogikalıq programmalıq qurallardı ádebiy-kórkem tekstler analizi procesinde qollanıw.

**FILOLOGIYALIQ TÁLIMNÍŃ ELECTRON-INFORMACIYA
RESURSLARI MODULI
LEKCIYALAR TEKSTI
1-TEMA: ELEKTRON-INFORMACIYA TÁLIM RESURSLARI
HAQQINDA TÚSINIK**

Jobası:

1. Elektron-informaciya tálim resursları bilim beriwdiń sapasın arttırıwshı faktor sıpatında.
2. Tálim sistemasına electron-informaciya texnologiyaların engiziw hám olardı jetilistiriwdegi tiykarǵı wazıypalar.
3. Elektron tálim resurslarınıń analizi (oqıtılatuǵın pánler kesiminde).
4. Joqarı bilimlendiriw sistemasında onlayn ashıq kurslardan paydalanıw ózgeshelikleri.
5. Electron-informaciya resursların jaratıwda

Tayanısh sózler: *informaciya, elektron informaciya, informaciya sisteması, innovasiyalıq texnologiya, tálim sisteması, tálim resursları, onlayn ashıq kurslar.*

Informaciya sistemasiniń maqseti - tiykarǵı professional iskerlik penen baylanıslı bolǵan professional informaciya islep shıǵarıw. Informaciya sistemaları hár qanday tarawdaǵı wazıypalardı sheshiw procesinde zárúr bolatuǵın informaciyanı *toplaw, saqlaw, qayta islew, shıǵarıwdı* támiyinleydi.

Al, informaciya sisteması – qoyılǵan maqsetlerge erisiw jolında informaciyanı toplaw, saqlaw, qayta islew hám shıǵarıwda qollanılatuǵın qurallar, usıllar hám xızmetkerlerdiń óz ara kompleksi bolıp tabıladı.

Elektron-informaciya tálim resursları tálimniń sapasın támiyinlewdiń tiykarǵı faktori sıpatında. Jańa texnologiyalar kún sayın rawajlanıp, informaciyalastırıw procesi tez pát penen ósip baratırǵan házirgi dáwirde bilimlendiriw tarawında informaciya resursların shólkemlestiriw hám bilim beriwde paydalanıwǵa mámleketimizde ayırıqsha itibar qaratılmaqta. Atap

aytqanda, Ózbekistan Respublikası Prezidentiniń «Ózbekistan Respublikasında «Elektron tálím» milliy sistemasın jaratıw» investiciya joybarın ámelge asırıw is-ilajları haqqında»ǵı 2012- jıl 16-apreldegi PQ-1740-sanlı qararı bilimlendiriw tarawında informaciyalastırıwdıń milliy sistemasın shólkemlestiriw, zamanagóy informaciya texnologiyaların engiziw hám onnan paydalanıw, dúnya informaciya resurslarınan xabardar bolıwdı keńeytiwge tiykar jaratadı.

Tálím sistemasında electron tálimdi payda etiw, birinshi náwbette, jámiyettiń intellectual dárejesine, atap aytqanda, tálím tarawınıń informaciyalasıwına, informaciya tálím resursların islep shıǵıwǵa baylanıslı. Dúnyanıń rawajlanǵan hám rawajlanıp atırǵan mámleketlerinde tálimdi informaciyalastırıw, sol sıyaqlı electron tálimdi engiziwge ayrıqsha dıqqat qaratilmaqta. Elektron tálimdi rawajlandırıw, onıń nátiyjeliligin asırıw jolları izlenbekte, tálimde jańa informaciya texnologiyaların engiziw tálím tarawındaǵı reformalardıń dıqqat orayınan orın alǵan. Tálimniń ilim hám islep shıǵarıw menen integraciyasınıń tiykarlı mexanizmlerin islep shıǵıw, onı ámeliyatqa engiziw, oqıwdı, óz betinshe bilim alıwdı individuallastırıw, aralıqtan oqıtıw tálím sisteması texnologiyası hám quralların islep shıǵıw hám ózlestiriw, jańa pedagogikalıq hám informaciya texnologiyaları tiykarında elektron tálimnen paydalanǵan halda studentlerdiń bilim alıwın jedellestiriw, áne, usınday áhmiyetli wazıypalar qatarına kiredi. Oqıw procesin elektron tálím tiykarında shólkemlestiriw, sonıń ishinde oqıw materialların bayanlawdı jetilistiriw principlerine málim bir ózgerisler kirgiziw zárúr boladı. Bunda tálím procesine zamanagóy informaciya texnologiyaların engiziw hám olardan paydalanıw maqsetke erisiwdegi eń nátiyjeli usıl esaplanadı.

Tálím sistemasına elektron-informaciya tálím texnologiyaların engiziw, jetilistiriwdegi tykargı wazıypalar hám mashqalalar.

Tálím sistemasına elektron-informaciya tálím texnologiyaların engiziw, oqıw orınlarınıń materiallıq-texnikalıq bazasınıń jaǵdayın sın kózqarastan bahalaw hám jetilistiriwdegi tiykarǵı wazıypalar tómendegilerden ibarat:

- elektron tálimdi oqıw procesine engiziw ushın kerekli materiallıq-texnikalıq bazanı jaratıw;

- oqıw procesi ushın elektron tálimge baǵdarlangan tálim texnologiyaların jaratıw hám qollanıw;
- studentlerdiń zamanagóy elektron tálim texnologiyaları tarawındaǵı bilim hám kónlikpelerin qalıplestiriw;
- elektron tálimdi engiziw arqalı tálim-tárbiya procesiniń nátiyjeliligin arttırıw.

Elektron informaciya resursları tálimge baylanıslı informacijalardı toplaw, saqlaw, uzatıw, qayta islewdiń usıl hóm quralları kompleksinen ibarat bolıp, ol bilimlendiriwge baylanıslı túrli informacijalardıń jaratılıwın belgilewshi ishki hám sırtqı faktorkarǵa baylanıslı:

- ishki faktorlar – bular informacijalardıń jaratılıwı, túrleri, elementleri, informacijalar menen hár qıylı ámellerdi orınlaw, olardı toplaw, uzatıw, saqlaw hám t.b.
- sırtqı faktorlar – bular elektron tálimniń texnikalıq-instrumentallıq quralları arqalı informacijalar menen hár qıylı qazıypalardı ámelge asırıwdı bildiredi.

Elektron tálimnen paydalanıw bolsa, olar menen baylanısta paydalanıwshılardıń kónlikpe hám tájiriybelerine baylanıslı. Sonıń ushın, dáslep, zamanagóy telekommunikaciya qurallarınıń ózi ne ekenligin bilip alıw zárúr boladı.

Zamanagóy telekommunikaciya quralları imkanıyatları júdá keń sistema bolıp, oǵan tanıs bolǵan kompyuter, multimedia quralları, kompyuter tarmaqları, Internet sıyaqlı túsiniklerden tısqarı bir qansha jańa túsinikler de kiredi. Bularǵa informaciya sistemaları, informaciya sistemaların basqarıw, informacijalardı uzatıw sistemaları, maǵlıwmatlar bazası, maǵlıwmatlar bazasın basqarıw sisteması, bilimler bazası sıyaqlılar mısál bola alıwı múmkin. “XXI ásir -informacijalastırıw ásiri”nde tálim tarawına elektron tálimdi engiziw, hár bir oqıw ornında:

- oqıtıw hám oqıw procesiniń;
- oqıw ornı basqarılıwınıń;
- bilimlendiriw mekemesi bólimleriniń;
- oqıw ornınıń jumıs ortalıǵınıń informacijalastırılıwın talap etedi.

Bilimlendiriw mekemesinde elektron tálim ortalıǵın shólkemlestiriw basqışları psixologiyalıq informaciya ortalıǵın jaratıwdan baslanadı. Texnologiyalıq hám ilimiy nátiyjeler, jaratılǵan programmalıq ónimler tiykarında zamanagóy qurallar hám metodlardan paydalanıwǵa zárúrlík qálepstitedi. Bunda hár bir oqıw ornında individual hám másláhát shınıǵıwları tiykarında padagoglardı óz betinshe hám kompyuter tálimi sistemasın shólkemlestiriw kerek.

Respublikamızda basqa aldınǵı mámleketler qatarı zamanagóy informaciya texnologiyalarınan bilimlendiriwde aktiv paydalanıwǵa kirisildi. Biraq **elektron tálimdi engiziwde bir qansha qıyınshılıqlar bar bolıp, olar tómendegiler:**

- elektron tálimdi engiziwge pedagogikalıq jámáátlerdiń jeterli tayar emesligi;
- elektron tálim imkaniyatları haqqında túsinikleriniń azlıǵı, olardı paydalanıw boyınsha metodikalıq islenbelerdiń kemligi;
- elektrom tálimde paydalanılatuǵın kompyuter texnologiyaları qurallarınıń qımbatlıǵı;
- elektron tálim boyınsha qánigelerdiń jetispewi.

Elektron tálimdi engiziw keń mániste tálim tarawın metodologiya, oqıtıw maqsetleriniń psixologiyalıq-pedagogikalıq engiziliwine baǵdarlanılǵan jańa informaciya texnologiyaları quralların nátiyjeli paydalanıw hám qayta islew ámeliyatı menen támiyinlew sıpatında qaraladı. Bunnan tısqari, elektron tálim aralıqtan oqıtıw sistemasınıń rawajlanıwı ushın baza bolıp xızmet etedi. Elektron tálim procesinde tálim sistemasında jańa informaciya texnologiyaları qurallarınan keń kólemde paydalanıw ámelge asırıladı.

Joqarı bilimlendiriw sistemasında onlayn ashıq kurslardan paydalanıw ózgeshelikleri. Keyingi eki ásirde úyreniletuǵın bilimler sonshelli dárejede keńeyip ketti, aldınǵı alımlardı enciklopedist, enciklopediyalıq alım dep atawǵa májbúr bolıp atırmaz. Nege? Házir hesh hám bir waqıttıń ózinde astronomiya, gtografiya, fizika, ximiya, medicina, matematika, filosofiya hám dasqalardı úyrenip bolmas dárejege jetti.

Fundamental ilimler menen birge gumanitar, insaniyat, jámiyat penen baylanıslı bilimler kóbeydi. Barlıǵı tek insaniyattıń rawajlanıwı, qolaylıǵı, awırın jeńil etiw ushın xızmet etiwge qaratılmaqta.

XXI ásirde biymálel texnologiyalar hám onıń menen baylanıslı bilimler ásiri dey alamız. Bilimlerde úyreniw túrleri, jolları, usılların keńeytip jibergen ásir.

AQSh tıń Stenford universiteti, Massachusec Texnologiya institutı (MTI) sıyaqlı bir neshe abıroylı joqarı oqıw orınları biypul “onlayn” kursların usınbaqta. Tájiriye sıpatında birinshi mártebe shólkemlestirilip atırǵan ul sabaqlar dúnyanıń barlıq mámleketlerindegi studentler ushın ashıq. Qızıǵı sonda, usı kurslarda oqıw pútkilley biypul hám olardı tabıslı tamalaǵanlarǵa diplom (sertifikat) hám beriledi *(ayırım kurslar biypul sertifikat beredi, biraq kóp kurslarda málimbir tóltmnen keyin sertifikat alıw múmkin)*.

Internet arqalı oqıw materialların biypul hám erkin tarqatıwǵa baǵdarlanǵan “Ashıq sabaq xanaları” (Open courseware) dep atalıwshı elektron sistema bunnan on jıldı ay aldın burınǵı MTI tárepinen shólkemlestirilgen edi. Sonnan soń júzlep basqa kollej hám universitetler hám oqıw materialların internetke hámme ushın biypul hám ashıq qoyıw ámeliyatın jolǵa qoydı. Búginge kelip MTI hám Stenford universiteti usı ámeliyattı jańa basqıshqa kóteriwge qarar etti. Olar endi tek ǵana kursta ótiletuǵın materiallardı emes, blkim sabaqtıń ózin hám biypul usınbaqta.

Stenfordta kompyuter boyınsha eki, dáslep, “Jasalma intellekt pánine kirisiw” (Introduction to Artificial Intelligence) atlı biypul “onlayn” kurs shólkemlestirdi. Dúnyanıń 190 nan aslam mámleketinen jámi 160 mıńnan zıyat student kursqa jazıldı. Qálewshiler járdeminde kurs materialları qısqa múddet ishinde dúnyanıń 44 tiline awdarma da islendi. Qatnasıwshılardıń 23 mıńı kurs materialların tolıq tamamlap, imtixanlardan tabıslı ótti hám usı kurstı tamalaǵanlıǵı haqqındaǵı gúwalıqqa iye boldı.

2012-jılı Stenford universiteti jáne bes biypul “onlayn” kurstı shólkemlestirdi. Olarda oqıp atırǵan studentler sanı yarım millionǵa jaqınlasqan.

Bul baǵdarda Massachusec Texnologiya institutı hám belsendilik kórsetpekte. Oqıw ornı baslaması menen internet arqalı biypul sabaqlar beretuǵın “MITx” atlı

jaña kommerciyalıq emes shólkemi dúzildi. “ MITx ” qasında ashılğan birinshi kurs – “Sxemalar hám Elektronika” sabağında qatnasıw ushın júz mınnan zıyat student dizimnen ótti. “MITx” internet betinde jazılıwınsha, dizimge jazılğanlardıń keminde 20 mını sabaqlarda tolıq hám aktiv qatnaspaqta.

Princeton universiteti, Berklidegi Kaliforniya universiteti, Michigan An-Arbor hám de Pensilvaniya universitetleri de birgeikte biypul “onlayn” kursların shólkemlestirmekte. Bul kurslar “ Coursera ” dep atalğan internet saytında jámlengen. “ Coursera ”dan kurslardıń atları hám baǵdarı boyınsha yaki olardı usınıp atırğan universitetler boyınsha izlep tabıwıńız múmkin. Biypul sabaqlardı usınıwshı jáne bir sayt “ Udacity ” bońıp, ol da “ Coursera ” menen birgelikte Stenford universiteti qánigeleri tárepinen jaratılğan.

Massalıq onlayn ashıq kurslardıń sanı kóp bolǵanńıǵı sebepeli, sizge kerekli bolǵan kurstı tabıw ushın arnawlı internet servisler bar bolıp, bul servisler arqalı siz ózińiz ushın qızıqılı bolǵan kurslardı tabıwıǵız múmkin. Bular tómendegiler¹:

- coursebuffet.com
- degreed.com
- academicearth.org
- mooc.studentadvisor.com
- knollop.com
- eclass.cc
- mooc-list.com
- moocactivity.com

Dúnyanıń abıroylı universitetleri usınıp atırğan biypul “onlayn” kursları:

- Coursera.org – <https://www.coursera.org/>
- EdX – <https://www.edx.org/>

¹ Qarańız: <http://oncampus.ru/publicacii/10-poleznyh-agregatorov-massovyh-distantsionnyh-onlayn-kursovo-mooc#ixzz3megI63yO>

:

- **LinguaLeo** – <http://lingualeo.ru/>
- busuu – <http://www.busuu.com/enc/>
- TED – <http://www.ted.com>

Soursera. Rásmiy saytı: www.coursera.org

Bul inglis tilindegi proekt hár qıylı bilimler basqıshı boyınsha kurs sistemaların ótkizetuđın universitetler menen birge islesedi. Tıńlawshılar tek ğana kurslardı oqıp ğana qalmastan, toparlasları menen sóylese aladı, Soursera OOOK testler hám imtixanlar tapsıradı.

Khan akademiyası. Rásmiy saytı: <https://www.khanacademy.org>

Bir kúni MIT hám Garvardtı tamalağan qábiletli student salmanxan basqa qalada jasaytuğın kishkene úkesine mateatika páninen qıynalatuğının bilip qaladı. Ol «YouTube» saytına videosabaqlardı jaylastırıp, oğan járdem bermekshi boladı hám ataqlı bolıp ketedi. Endi Khan akademiyası saytında hár qıylı temadağı 42000 nan artıq biypul mikrolekciyalar bar. Olardan kópshiligi rus tilinde de bar.

Garvard universiteti hám Massachusec Texnologiya Institutı birgelikte “barlıq jastağılar hám túrli millet qákilleri ushın biypul, internet arqalı interaktiv tálim alıwları ushın” kommerciyalıq emes shólkem shólkemlestirdi. EdX – bir sóz benen aytqanda, tálim platforması, endi siz inglis tilinde Garvard universiteti, MIT hám jáne Berkeley Kaliforniya universitetlerinde (hám de 2013-jıldan Texas universiteti hám qosılmaqta) úyretiletuđın kurslardan bilim alıwıńız múmkin.

Házirshe bul EdX platformasında ximiya, vecicina, informatika, fizikağa tiyisli kurslar qoyılğan.

Intuit. Rásmiy saytı: www.intuit.ru

Joqarı tálim hám ekinshi joqarı tálim alıw imkaniyatı bar bolğan, sonday-aq, professional qayta tayarlaw hám qánigeligin jetilistiriw imkaniyatların usına alaruğın úlken Rossiya internet-universiteti. Tolıq oqıw pullı, biraq intuit saytında túrli tarawdağı: informatika, fizika, matematika, ekonomika hám filosofiya boyınsha 500 den artıq kurslardı biypul oqıw (tıńlaw) múmkin. H.zirgi kúnde kóp

gana kurslar video sabaqlar formasında da derilmekte. Tálım kursların tamalağanda biypul elektron sertifikat alıw múmkin.

Yandeks mektebi. Rásmiy saytı: <https://yandexdataschool.ru/edu-process/courses>

Bul jerde Yandeks mağlıwmatlar diagnozı mektebi lekciyalari jaylastırılğan. Onıń tiykarǵı maqseti Yandeks ushın, sonday-aq, AKT industriyasında mağlıwmatlardı diagnozlaw hám qayta islew hám de internetten mağlıwmatlardı alıw boyınsha tájiriybeli insanlardı tárbiyalaw.

Qadağalaw ushın sorawlar

1. Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń «Ózbekistan Respublikasında «Elektron tálım» milliy sistemasın jaratıw» investiciya joybarın ámelge asırıw is-ilajları haqqında»ǵı qararı qasahn qabıllandı?
2. Bul qarardıń tálım sistemasında tutqan ornı qanday?
3. Bilimlendiriw tarawına elektron tálımdi engiziw qanday áhmiyetke iye?
4. Informaciya degenimiz ne? Informaciyanıń qanday túrlerin bilesiz?
5. Házirgi dáwirde elektron-informaciyağa bolğan talap qay dárejede?
6. Bilimlendiriw sistemasına elektron-informaciya texnologiyaların engiziw hám jetilistiriwdegi tiykarǵı wazıypalar nelerden ibarat?
7. Elektron tálımdi engiziwde pedagoglardıń aldında qanday qıyınshılıqlar payda bolıwı múmkin?
8. Joqarı bilimlendiriw sistemasında onlayn ashıq kurslardan paydalanıwdıń abzallıqları nede?
9. Dúnya júzinde biypul onlayn ashıq kursların shólkemlestitip atırğan belgili JOO ların sanap ótiń.
10. Dúnyanıń abıroylı universitetleri usınıp atırğan biypul “onlayn” kursların atap ótiń.
11. Filologiyalıq tálimde qollanılatuǵın onlayn ashıq kursları bar ma? Eger bar bolsa, olardı ayta alasız ba?

2-TEMA: INTERNET TÁLIMI RESURSLARÍ HÁM OLARDAN OQÍW PROCESINDE PAYDALANÍW

Jobası:

1. Internet resursları. Internette maǵlıwmatlardı izlew.
2. Internetti oqıw procesinde paydalanıw.
3. ZıyoNet portalı.
4. Audio hám video sabaqlıqlar.
5. Onlayn sabaqlar.

Tayanısh sózler: internet sisteması, izlew katalogları, izlew indeksleri, sabaqlıq, audio hám video sabaqlıqlar, onlayn sabaqlar, elektron kitapxanalar, multimedia-elektron sabaqlıqlar.

Internette maǵlıwmatlardı izlew. Internet tarmaǵı júdá tez pát penen ósip barmaqta, sonıń ushın júz milliardlap ved-betler hám júz millionlap fayllar arasınan kerekli maǵlıwmattı tawıp alıw qıyın mashqala bolıp qalmaqta. Internette maǵlıwmatlardı izlewdiń úsh tuykarǵı usılı bar bolıp, bular: 1. Veb bet mánzili arqalı. Bul usıl izlewdiń eń tezletilgen usılı bolıp tabıladı, biraq bul usıldan tek bet yaki fayldıń anıq mánzilin bilgende ǵana paydalanıw múmkin. 2. Giperjúratlar arqalı háreketleniw. Bul usıl bir qansha qolaylı izlew usılı esaplanadı, eger izlenip atırǵan hújjet (yaki maǵlıwmat) mazmunı jaǵınan sol betke jaqınaraq bolsa. 3. Izltw sistemalarına júrat etiw. Giperjúratlar arqalı izlewde internet tarmaǵınıń informaciya ortalıǵında uzaq hám sheksiz bir betten basqasına ótip “sayaxat” etip júriw múmkin hám dúnya boylap kóp millionlap veb betler barlıǵın itibarǵa alsaq, kerekli maǵlıwmattı tabıw múmkinshiligi qánshelli kemligin ańlaw qıyın emes. Bunday jaǵdaylarda arnawlı **izlew sistemalarınan** paydalanıladı. Izlew serverleriniń mánzilleri internette isleytuǵın hár bir paydalanıwshıǵa júdá tanıs. Olar: yandex, google, rambler, yahoo, msn hám basqalar. Izlew sistemaları – bul internette izlew imkaniyatın beriwshi veb sayt. Kópsholok izlew sistemaları pútkil dúnya torınan (internetten) maǵlıwmatlardı

izleydi, lekin ftp-serverlerden fayllar izlewshi, internet magazinlerden tovarlar izlewshi sistemalar da bar. Islew principine qarap izlew sistemaları eki túrge bólinedi: 1. Izlew katalogları; 2. Izlew indeksleri.

Biz qánigeligimizge baylanıslı informaciya resursların izlew indekslerinen paydalanıp tabıwımız hám toplawımızğa boladı. Máselen, <http://www.yandex.ru> **Yandeks** – Rossiya izlew sisteması. Kompaniya saytı Yandex.ru 1997-jılı 23-senyabrde jumıs baslağan. Kompaniyanıń bas ofisi Moskvada jaylasqan. Sonday-aq, Sankt-Peterburgta, Ekaterinburgta, Odessada hám Kieve de kompaniyanıń ofisleri bar. Yandeks sózi “Ya” hám “index” sózlerinen alınğan “Ya” rus tili betlik almasıǵı, inglis tilindegi “I” sózi menen sáykes keledi. Bul attı Yandekstiń tiykarın salıwshılardan biri bolğan Ilya Segalovich oylap tapqan. Yandeks izlewi hújjetlerdi (informaciyalardı) rus tili, ukrain tili, belorus tili, rumın tili, inglis tili, nemis tili hám francuz tilleri boyınsha izlew imkanın beredi hám Yandeks rus hóm inglis morfologiyası boyınsha sózlerdi tekseredi. Yandekstiń ayırmashılıq tárepi sonnda, onda izlew sorawın anıq sazlaw múmkin. Bul qolay sorawlar tili arqalı áamelge asırıladı. Yandeks hár bir betinde 10 nan izlew nátiyjelerin sáwlelendiredi, biraq bul muǵdardı onıń sazlawlarına qarap 20, 30 hám 50 ge shekem asırıw múmkin.

<http://www.google.ru/> Internette izlew mashinaları lideri esaplanadı, google dúnya bazarınıń 70% n iyeleydi. Búgúngi kúnde ol hór kúni 50 million izlew sorawların dizimnen ótkizip, 8 milliard veb betlerin indekslemekte. Google 115 túrli tilde informaciyalardı izleydi. Onıń atalıwı inglisshe “Googol” sózinen alınğan bolıp 100 noli bar birlikte ańlatadı hám onı Miltonom Sirottoy kirgizgen. Bul termin kompaniyağa internette úlken kólemdegi informaciyalardı qamtıp alıw mánisin bildiredi. Google interfeysi bir qansha quramalı sorawlar tilin óz ishine aladı hám izlewde óz aldına domen, til, fayl túri hám basqa parametrler boyınsha sheklewler qoyıw imkaniyatın beredi.

<http://www.rambler.ru> Rambler Media Group – inernet aldınǵı izlew sisteması, rus internet resursları klassifikatorları reytingi, informaciya portalı

sıyaqlı servislerdi óz ishine aladı. Rambler 1996-jılda shólkemlesken. Rambler izlew sisteması rus, inglis hám ukrain tillerin túsinedi hám parqlaydı.

<http://www.yahoo.com/> Yahoo — amerika kompaniyası bolıp, massalılıǵı boyınsha dúnyada ekinshi orında turıwshı izlew sisteması esaplanadı. Sonday-aq, ol Yahoo! Directory internet-portalına birlestirilgen qatar xızmetlerin de ámelge asıradı. portal ózinde massalıq xızmetlerden Yahoo! Mail pochtasın jámlestirgen. 2004-jılda AJAX texnologiyasına tiykarlangan jańa poshta interfeysi iske túsiriledi. Kompaniya Stenford universiteti magistrantların Devidom Faylo (ingl. David Filo) hám Djerry Yangom (ingl. Jerry Yang) lar tárepinen 1994-jıldıń yanvar ayında tiykar salınǵan. 1995-jıl 2-martta ol korporaciyaǵa aylandı. Kompaniyanıń bas ofisi AQSh Kaliforniya shtatındaǵı Sanniveyl (ingl. Sunnyvale) qalasında jaylasqan.

Qúnigelesken informaciya izlew sistemaları. Internet tarmaǵında belgili bir tarawda isleytuǵın qúnigelesken izlew sistemaları da bar. Bulardıń ishinde biz belgililerinen “**Ebdb**” – elektron kitapxanalardan kitaplardı izlewge qúnigelesken informaciya-izlew systemsı. Bul sayttıń maǵlıwmatlar bazasında elektron kóriniste tarqalatuǵın ádebiyatlardıń kóplep ataqlıları toplanǵam. Izlew nátiyjeleri kitap atları boyınsha toparlanadı.

Internet resurslarınan tálim procesinde paydalanıw

Oqıw processlerinde Web-saytlardan paydalanıwdıń kóp ǵana jetiskenlikleri bar. Sol sebepli, bunday saytlardı jaratıw hám mazmunı jaǵınan jańalap barıw oqıw ornınıń iskerliginde ayrıqsha áhmiyatke iye. Solay eken, oqıw orınları ushın baǵıshlangan saytlardı jaratıw hár bir tálim mekemesi aldında turǵan birlemshi wazıypalar qatarına kiredi. Bunday saytlardı jaratıw onı úyreniw barısında internet sisteması menen baylanıslı faktorlardı esapqa alıw lazım. Bunday faktorlar sıpatında tómendegilerdi kórsetiw múmkin:

- Dúnya boyınsha internet xızmeti imkaniyatlarınıń keńligi;
- Veb-saytlar xızmetinen paydalanıwdıń ápiwayılıǵı;
- Web-texnologiyalardı tarqatıwdaǵı qolaylıq;

- real waqıt masshtabında informaciyalarǵa bolǵan talaplar;
- muassasa hám jekke shaxslardıń ózleri haqqındaǵı informaciyalardı internetke jaylasırırwǵa umtılıwı;
- tarmaq maǵlıwmatlar bazasında global masshtabtaǵı qálegen maǵlıwmatlardı toplaw. Búgingi kúnde internetke jayastırılǵan Web - saytlardıń tómendegi túrleri bar:

1. Reklama saytı - qálegen reklama sıyaqlı internet informaciyalıq ortalıǵındaǵı anıq ónim hám xızmet yaki brendti reklama etiw ushın xızmet etedi. Úlken muǵdardaǵı grafikalıq element hám multimedia quralları (Flash) betlerinde qollanılıwı menen parqlanadı.

2. Informaciyalıq sayt - qarıydarlardıń virtual shólkemin dúziw haqqındaǵı qarardı qabıllawda “informaciyalıq tosıq” tı alıp taslaw ushın kiriwshilerdi ónim hám xızmet túrleri haqqındaǵı maǵlıwmatlar menen tolıq xabardar etiw ushın xızmet etedi. Betler sırtqı kórinisiniń kórkemligi (ıqsamlıǵı) menen ajıratıp turadı, sebebi, bul Web-sayttaǵı barlıq elementler kerekli informaciyalardı tez hám qolay usılda izlep tabıw ushın xızmet etedi.

3. Biznes-sayt - kompaniyanıń óz aldına sırtqı biznes-processlerdi shólkemlestiriw ushın xızmet etedi (máselen, támiyinlewshi hám dillerlerdiń bazadaǵı ónimler; ónim yaki xızmetlerge iye bolıwdaǵı buyırtpaları, xızmetker hám dilerlerdi oqıtıw; sawbetler alıp barıw processleri haqqında). Biznes processlerdi shólkemlestiriw ushın dástúriy moduller (internet-qosımsha) barlıǵı menen parqlanadı.

4. Korporativ portal kompniya ishki hám sırtqı biznes processleriniń servislerin óz ishine aadı. Bunnan tisqari, korporativ portal quramına kompaniyanıń hár qıylı bólimleri ortasında informaciya almasıwı, buxgalteriya qosımshaları, baza, kadrlar bólimii, statistkalıq hám analitikalıq informaciyalar, spravochnik, oqıw informaciyaları; táminatlar, dilerler, paydalanıwshılar menen islew ushın avtomatlastırılǵan qurallar hám b.q. kiredi. Biznes-processlerdi shólkemlestiriw ushın internet-qosımsha, kompaniya (buxgalteriyası, baza,

rejelestiriwshiler hám b.q.) da paydalanılatuǵın ámeliy programmalarǵa kiriw ushin interfeyslerge iyeligi menen parqlanadı.

5. Tálım hám tárbiyaǵa baǵıshlangan saytlar. Bunday saytlar, tiykarınan, toqıw ornı haqqında maǵlıwmatlar keń massaǵa tanıstırıw, oqıw ornında iskerlik alıp barıwshılar hám de oqıwshılardı oqıw ornı menen úzliksiz baylanısın támiyinlep turıw maqsetinde jaratıladı. Sonday-aq, tálım hám tárbiyaǵa baǵıshlangan bir neshe saytlar mazmunı jaǵınan hám logikalıq jaqtan birlestirilip **tálimiy portaldı** shólkemlestiriwi múmkin. Joqarıdaǵıdan kelip shıǵıp juwmaq islew múmkin, oqıw orınlarında islep atırǵan professor-oqıtıwshılar, ásirese, informatika oqıtıwshıları hám de oqıw orın oqıwshıları arasında qızıǵıwshılıǵı úlken bolǵan oqıwshılar birgelikte usı oqıw ornınıń saytıń jaratıw, mazmunım jańalap barıwda áhmiyetli qatnasıwshılar esaplanadı.

Oqıw orınları ushin jaratılǵan saytlardıń áhmiyeti. Internet texnologiyalarınıń imkaniyatları keńligi hám ápiwayı ekenligi internetten paydalanıwshılardıń minut sayın artıp barıwına alıp kelmekte. Bul paydalalıwshılar arasında kópshilik bóltgin, álbette, studentler, oqıwshılar, ilimiy izleniwshilik penen bónt bolǵan xızmetkerler quraydı. Sonnan kelip shıǵıp aytıw múmkin, oqıw procesinde Internet texnologiyalarınan, atap aytqanda oıw orınlarına baǵıshlangan veb - saytlardan paydalanıw bilim beriwdiń sapası hám nátiyjeliligin sezilerli dárejede joqarı basqıshqa alıp shıǵıwına járdem beredi. Jańa informaciya texnologiyaları quralları jetilisip hám rawajlanıp baratırǵan házirgi sharatta oqıw ornında bilim alıp atırǵan oqıwshı jaslardıń (ulıwma, hár qanday tarawda iskerlik kórsetiwshilerdiń) zárúr informaciyalardı Internet sistemasınan óz betinshe túrde taba alıwı, olar dus keletuǵın tiyisli qánigeligine baylanıslı problemelardı tolıq hám durıs sheshe alıwındaǵı áhmiyetli sharaytlardan birine aylanıp barmaqta. Oqıw procesinde Internet saytlarınan paydalanıw imkaniyatların, onıń nátiyjeliligin anıqlawda, dáslep, Internet xızmetiniń túrleri hám olardıń xarakterini anıqlap alıw júdá zárúr. Áne, usı anıqlanǵan maǵlıwmatlar Internet tarmaǵında islewdiń shólkemlestiriwshilik jaqtan forması hám usılların ajratıp alıwǵa járdem beredi. Klassifikaciyalawǵa tiykar etip internettiń islew metodın

alıw múmkin. Bul jaǵdayda Internet server xızmetlerin ekige: informaciyalı hám kommunikaciyalıq xızmet túrlerine ajratıw kerek. Informasiyalı xızmetke WWW (maǵlıwmatlar kompleksi) hám ǴTR (programmalar kompleksi) kiritiledi. Kommunikaciyalıq xızmetti bolsa ekige: **tuwrıdan-tuwrı** (PC, chat) hám **tuwrıdan-tuwrı emes** baylanıs (elektron pochta, forum, telekonferenciya) túrlerine ajratıw múmkin. Internettegi barlıq “oqıw ornı ushın jaratılǵan sayt” lardı óz nábwetinde bir neshe túrge ajratıw múmkin: - úyretiwshi internet derekleri; - másláhát beriwshi internet derekleri; -informaciyalı internet derekleri; - bahalawshı internet derekleri; - prezentaciyalı internet derekleri. Tórende olardıń hár birine ayırıqsha toqtalıp ótemiz.

Úyretiwshi internet dereklerine aralıqtan oqıtıw, virtual mektepler, laboratoriyalar hám veb klassların mısál sıpatında keltiriw múmkin.

Másláhát beriwshi internet dereklerine túrli telekonferenciyalar, virtual pedagogikalıq keńesler, virtual metodikalıq birlespeler, problemalı keńesler, virtual kafeler hám basqalaardı mısál keltiriw múmkin.

Informaciyalı internet dereklerine elektron oqıw qollanbalar, maǵlıwmatnamalar, elektron kitapxanalar, sózlikler, kataloglar, virtual muzeylerdi keltiriw múmkin.

Bahalawshı internet dereklerine teletesting, aralıqtan konkurslar, túrli viktorinalar, olimpiadalardı mısál keltiriw múmkin.

Prezentaciyalı internet dereklerine oqıw orınlarınıń tálim baǵdarları haqqında ulıwmalıq maǵlıwmatlar jarıtılǵan halda óz aldına betlerdi keltiriw múmkin. Oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlar járdeminde oqıtıwshılar nálim alıwshılarǵa aralıqtan turǵan halda bilim alıwlarına imkan jaratadı. Oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlar, ásirese, oqıtıw orınlarına qatnawı qıyın bolǵan nálim alıwshılarǵa qolay. Bulardan basqa bilim alıwshılar informaciya texnologiyaları menen islew mádeniyatı, kónlikpe hám tájiriybelerine iye boladı. Oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardan sabaq procesinde júdá úlken imkaniyatlar jaratadı. Oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlar járdeminde oqıtıw, oqıw procesin dástúriy shólkemlestiriwdiń tiykarǵı formaların óz ishine aladı. Lekciya, seminar hám

ámeliy sabaqlar, laboratoriya ámeliyatı, qadaǵalaw sisteması, tınlawshılardıń ilimiy izertlew hám óz betinshe jumısları usılardan. Oqıw procesin shólkemlestiriwdiń usı barlıq formaları ámeliyatta tınlawshılardı óz betinshe biliw iskerligin túrli informaciya derekleri menen ańsat ǵana birlestiriwdi, kurs alıp barıp atırǵan oqıtıwshı yaqi tyutor menen tez hám sistemalı baylanıs jasaw hám tınlawshılardıń topar bolıp jumaislardı ámelge asırıw imkaniyatın beredi.

Oqıw procesinde oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardan paydalalıw oqıtıwshılardıǵa: - internet tarmaǵı járdeminde anaw yaqi mınaw oqıw pánlerinen toplanǵan tájiriyebe hám metodlardı basqa kásiplerleri menen almasıw; - bir waqıttıń ózinde túrli taypadaǵı studentler ushın hár qıylı oqıtıw metodların ámelge asırıw arqalı oqıw procesin individuallastırıw; - oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardaǵı qadaǵalaw tapsırmalarınan shınıǵıw sıpatındapaydalanıw nátiyjesinde studentlerde pán boyınsha iyelegen bilimlerde knlikpe hám tájiriyebe dárejesine jetkeriw; - qolda orınlanatuǵın jumislardı azaytıw esabınan studentlerge jekke tártipteislew hám óz qábiletlerin kórsetiw imkaniyatın jaratıw; - studentlerdiń óz betinshe bilim alıw procesin nátiyjeli shólkemlestiriw sıyaqlı imkaniyatlardı jaratadı.

Oqıtıwda oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardan paydalanıw studentlerde: - óz qálewine qarap oqıw jaǵdayların tańlaw; - tayarlıqlar hám psixofizik ózgesheliklerinen kelip shıqqan halda ózlerine mas oqıw metodları hám bayanlaw usılların tańlaw; - aldın úyrenilgen matreiallarǵa qaytıw, oqıw procesin toqtatıp qoyıw hám oǵan ıqtıyarlı waqıtta múrájat etiw; - túrli processlerdiń dinamikasını hám mexanizmlerdiń óz ara tásirin baqlaw; - úyrenilip atırǵan obyektlerdi basqarıw hám olardıń mas nátiyjelerin kórip barıw; - kompyuterde qarım-qatnas jasaw psixologiyalıq xarakterdegi tosqınlıqlardan tısqarı bolıwǵa (kúlki bolmaw, batına almaw, uyalmaw sıyaqlılar) alıp keliwi; - tayarlıq dárejeleri jeterli bolǵanǵa shekem kompyuterden sabırlılıq penen paydalanıw sıyaqlı imkaniyatlardı iye boladı.

Oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardıń tálim tarawındaǵı tómendegi abzallıqların sanap ótiw múmkin: - pánlerdi ózlestiriwdiń

jaqsılanıwı; - tarmaq sawatxanlıǵınıń artıwı (Kompyuter hám Interne penen baylanıwdaǵı jańalıqlar); - úyreniwge bolǵan múnásibettiń jaqsılanıwı; - óz betinshe tálim hám izertlewler tájiriyesiniń jetilisiwi; - ámeliy kónlikpe nátiyjeliligin arttırıw.

Internet sistemasında oqıw orını ushın jaratılǵan saytlar. Búgingi kúnde progress júdá tez pát penen rawajlanbaqta hám júdá tez ózgermekte. Derlik, hár minutta planetamızdıń túrli múyeshlerinde ózgerisler, jańalanıwlar hám kútilmegen waqıya-hádiyseler júz bermekte. Hár bir kúnimiz kúshli informaciya aǵımı astında ótpekte. Informasiya aǵımı bizdi úyde, jumıs ornında hám dem alısta da dıqqattan tıs qaldırmaıdı. İnsan informaciya tásirinen jıraq normal iskerlik júrite almaydı. Turmistı ańlaw, onı úyreniw informaciyalardı jıynaw hám ózlestiriw arqalı keshedi. İnsannıń bilimlilik dárejesi de belgili dáwir ishinde shaxs tárepinen ózlestirilgen informaciyalardıń kóp yaki azlıǵı menen belgilenedi. Sonıń ushın zamanagóy bilimlerge qaray keń jol ashıw, táliymattı shólemlestiriwde jańa informaciya texnologiyalarınan ónimli paydalanıw - búgingi kúnniń talabına aylandı. Nátiyjede, tálim sistemasında sezilerli ózgerisler júz bermekte. Tálim sistemasında oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardan paydalanıw artpaqta. Oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardıń jáne bir abzallıǵı sonda, onda oqıwshı ózine qolay waqıtta, hátteki, jumıstan ajıralmaǵan haldaoqıwı múmkin. Oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardıń jáne bir abzallıq tárepi - onda oqıw múddetin oqıwshı ózi belgileydi, yaǵnıy student ıqtıyarlı waqıtta oqıwdı baslaydı, materiallardı oqıtıwshınıń qadaǵalawında ózlestiredi. Ózlestiriw tapsırmaların, testlerdi orınlawına qarap anqlanadı. Oqıwshı berilgen programmanı qanshelli tez ózlestirse, sonshelli tez oqıwdı tamamlaydı hám gúwalıq aladı. Dástúrdi ózlestire almasa, oǵan óz betinshe islep, oqıwdı dawam ettiriwge imkaniyat beriledi. Oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardaǵı berilgen materialları, tiykarınan, tómendegilerden ibarat boladı:

- Sabaqlıq
- Awdio hám video sabaqlıqlar
- Onlayn sabaqlar (Internet bet)

- Elektron kitapxanalar
- Testler
- Multimedia - elektron sabaqlıqlar Respublikamızdın Joqarı hám orta arnawlı

bilim jurtlarında oqıw orınları ushın jaratılğan saytlardı kataloglastırıw, respublika bilimlendiriw mekemelerinde tayarlanıp atırğan elektron oqıw ádebiyatların barlıq oqıw orınları arasında propagandalaw zárúrli hám quramalı qazıypa esaplanadı. Mámleketimiz basshıları tárepinen usı máseleniń unamli sheshimsn tabıw hám oqıw orınları ushın jaartilğan elektron oqıw resursları hám oqıw orınları saytların oqıw procesine engiziwge ayrıqsha itibar berilmekte. Bunıń nátiyjaesi sıpatında Ózbekistan Respublikası Prezidentiniń qararına muwapıq shólkemlestirilgen www.ziyonet.uz informaciya-tálim portalı iske túsirildi hám bul portalda barlıq oqıw orınları ushın tálim resursları jaylastırılğanlıǵı áhmiyetli boldı.

ZIYONET INFORMACIYA-TÁLIM PORTALÍ

ZiyoNet jámáát informaciya tálim tarmaǵı 2005-jılı 28-sentyabrde Ózbekistan Respublikasınıń Birinshi Prezidenti I.A.Karimovtıń “Ózbekistan Respublikasınıń jámáát tálim informaciya tarmaǵın shólkemlestiriw haqqında” ǵı 2005-jil 28-sentyabrdegi 191-sanlı qararına muwapıq shólkemlestirilgen. ZiyoNet tarmaǵınıń tiykarǵı maqseti tálim sistemasında respublika jasları hám tálim alıwshılardı bilim alıw procesinde informaciya-kommunikaciya xızmetlerin kórsetiwden ibarat. ZiyoNet informaciya tálim tarmaǵı jaslardı, ustazlardı, sonday-aq, xalıqtıń túrli qatlamın kerekli informaciya menen támiyinlew, AT tarawında kerekli maǵlıwmatlardı beriw, pikirlesiw hám tájiriybe almasıwlar ushın zárúr bolǵan imkaniyatlardı jaratıp beriwdi óz moynına aladı. ziyonet.uz subdomenlerinde 12 ashıq resurslar jaylasqan bolıp, olar tómendegiler:

1. people.ziyonet.uz – ataqlı watanlaslarımız haqqındaǵı maǵlıwmatlar;
2. sites.ziyonet.uz – paydalı saytlar bazası
3. library.ziyonet.uz – elektron kitapxana;
4. foreign.ziyonet.uz – shet tillerin úyreniw;
5. ask.ziyonet.uz – sawal-juwaplar xızmeti;
6. institutions.ziyonet.uz – oqıw orınları katalogi;
7. groups.ziyonet.uz – sociallıq toparlar sisteması;
8. blogs.ziyonet.uz – veb-sayt

jaratıw xızmeti; 9. abiturient.ziyonet.uz – Respublika joqarı oqıw orınlarındaǵı barlıq qánigelikler boyınsha maǵlıwmatlar hám testler; 10. meros.ziyonet.uz – Ózbekistan mádeniy miyrası; 11. games.ziyonet.uz – bilim beriwshi oyınlar jıyındısı; 12. talents.ziyonet.uz – talantlı jaslar blogi; Tarmaqta sociallıqtıń tómendegi elementleri engizilgen:

- Paydalanıwshı profili
- Doslar bólimine paydalanıwshı qosıw
- Xabar almasıw
- Paydalanıwshılar reytingi
- Pikir hám usınıslar bildiriw
- Qızıǵıwshılıqlar boyınsha paydalanıwshılardı toparlarǵa birlestiriw.

ZiyoNET tıń basqa joybarları

Paydalanıwshılar ID.UZ sistemasınan dizimnen ótken paydalanıwshılardıǵa ZiyoNet portalı óz imkaniyatların kórsetiwi ushın hámme sharayatlardı jaratıp beredi. Atap aytqanda: 1. ZiyoNet portalınıń kitapxanasına informaciya-tálimiy maǵlıwmatlardı jaylastırıw; 2. Úshinshi dárejeli «zn.uz» domeninde sayt-satelitlerdi jaratıw; 3. ZiyoNet portalınıń jabıq bólimlerine kiriw hám ol jerden maǵlıwmat alıw; 4. ZiyoNet informaciya-resurs tarmaǵınıń túrli tańlawlarında qatnasıw.

Qadaǵalaw ushın sorawlar

1. Internette qanday izlew sistemaların bilesiz hám paydalanasız?
2. Internet resurslarınan tálim procesinde paydalanıw oqıtıwshı hám student ushın qanday imkaniyatlar jaratadı?
3. Oqıw orınları ushın jaratılǵan qanday saytlardı bilesiz hám paydalanasız?
4. Oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlardaǵı berilgen tiykarǵı materiallardı atap ótiń.
5. ZiyoNet jámaát informaciya tálim tarmaǵı qashan shólkemlestirilgen?

6. Ziyonet portaliniñ sayt-satellitleri qanday atalatuğın domende jaylastırıladi?
7. Ziyonet portaliniñ rásmiy saytı?
8. ziyonet.uz subdomenlerinde neshe ashıq resurs jaylasqan hám olardı birme-bir atay alasız ba?
9. Ziyonette ID.UZ sistemasınan dizimnen ótken paydalanıwshılarga qanday múmkinshilikler jaratıladi?
10. Ziyonetniñ basqa qanday joybarları bar hám olardan siz óziñiz hám studentleriñiz qanshelli dárejede xabardarsız?

ÁMELIY SHINIǒIWLAR USHIN MATERIALLAR

1-TEMA: ARALIQTAN OQITIWDA ELEKTRON TÁLIMI RESURLARIN JARATIW PRINCIPLERI

Jobası:

1. Aralıqtan oqıtıw dástúri.
2. Telefon hám faks, internet elektron pochta.
3. Interaktiv televedenie, teleushırasıw.
4. Baylanıs usılları.
5. Oqıtıwdıń kursları sinxron hám asinxron.

Tayansh sózler: *Telefon hám faks, internet, elektron pochta, interaktiv televedenie, sinxron, asinxron. LMS, erkin hám ashıq kodli LMS ler, programmalıq támiynatlar*

Aralıqtan oqıtıw procesin ámelge asırıw basqıshları. Avtorlıq programmalıq ónimler (Authoring tools). Virtual tálim procesin basqarıwshı sistemalar – LMS (Learning Management Systems). Oqıw ornında aralıqtan oqıw procesin shólkemlestiriwge qoyılatuǵın texnikalıq hám programmalıq talaplar. Domen alıw. Moodle programmalıq kompleksi. Massalıq onlayn ashıq kurslar.

Ámeliy jumıslar ushın tapsırmalar

1. Blic-soraw usılınan paydalanıp aralıqtan oqıtıw procesin ámelge asırıw basqıshların anıqlaw

Kesteni toltırın

BLIC-SORAW			
Durıs juwap	Jekke qáte	Jekke baha	Aralıqtan oqıtıw procesin ámelge asırıw basqıshlarınıń izbe-izligin durıs tabıń
			Jobalastırıw
			Oqıw kontentlerin jaratıw

			Iske túsiriw
			Engiziw
			Analiz
			Rawajlandırıw.

BLIC-SORAW			
Durıs juwap	Jekke qáte	Jekke baha	Aralıqtan oqıtıw procesin ámelge asırıw basqıshların izbe-izligin durıs tabıń
2			Jobalastırıw
4			Oqıw kontentlerin jaratıw
5			Iske túsiriw
3			Engiziw
1			Analiz
6			Rawajlandırıw.

2. Aralıqtan oqıtıwda elektron tálimi resursların jaratıw principi hám áhmiyetli elementleri haqqında tırlawshılardıń bilim kónlikpelerin «Teksheme-tekshe texnologiyası» tiykarında anıqlaymız

1-topar

Aralıqtan oqıtıwda elektron tálimi resursların jaratıwdıń tiykarǵı principi. Birirshiden, ...	

2-topar

Aralıqtan oqıtıwda elektron tálimi resursların jaratıwdıń tiykarǵı principi.	

Ekinshiden, ...	

3-topar

Aralıqtan oqıtıwda elektron tálimi resursların jaratıwdıń tiykarǵı principi. Úshinshiden, ...	

4-topar

Aralıqtan oqıtıwdıń áhmiyetli elementleri ...	

Birinshiden aralıqtan oqıtıwdıń tiykarǵı prinsplerinen biri - 24*7 (Bir keshe-kundizde 24 saat hám háptede 7 kún) prinsipi bolıp, studentlerdiń oqıw materialları shegaralardıń joqlıǵı menen anıqlanadı.

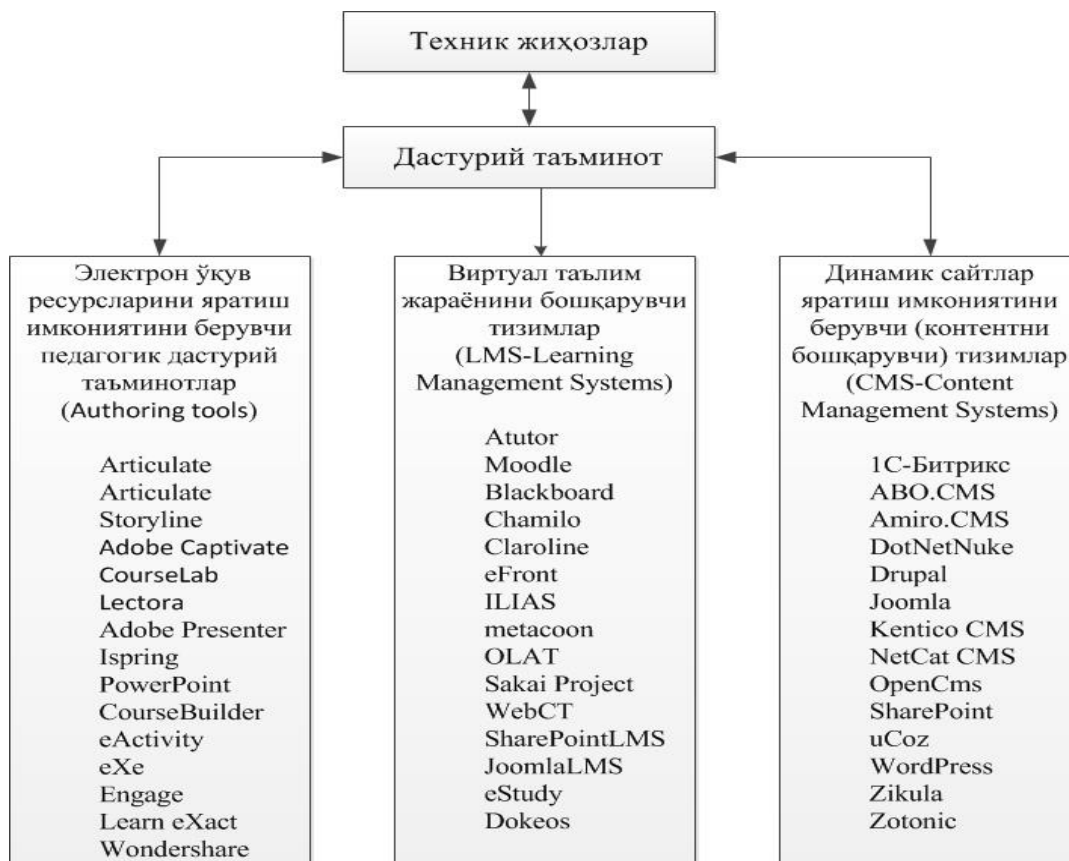
Ekinshiden, aralıqtan oqıtıw keńislik shegaralardan tolıq azat etiliwiniń sebebi, ol WWW texnologiyası tiykarında qurılǵan virtual ortalıqta ámelge asırıladı. Internet texnologiyası qollanılǵanlıǵı ushin oqıwshılar bilim ortalıǵına qálegen kompyuter arqalı kiriwleri múmkin.

Úshinshiden, internet Web buwini (saytı) tolıq kólemde ashıq bilimlendiriw sistemasındaǵı oqıw orayınıń tapsırmaların orınlaydı. Oqıwshı ushin zárúr bolǵan barlıq baylanıslar usı saytta jaylasqan. Usı orında aytıw kerek, aralıqtan oqıtıw kursinińózleride bilimge zárúr oqıw materiallarınıń ózine sáykes «kitapxana»sin payda etedi. Bunnan tisqari tıńlawshılar internet arqalı virtual kitapxananiń oqıw ushin eń zárúr bolǵan materiallarına kiriw imkaniyatına iye boladı.

Aralıqtan oqıtıwdıń áhmiyetli elementlerinen biri kompyuterli oqıtıw dástúrinen paydalanıw esaplanadı. Kompyuterli oqıtıw 60-jıllardan baslanǵan. Student (oqıwshı, tıńlawshı)lar tek tekst tártibinde islewin biliwine qaramay, oqıw procesiniń nátiyjeligi artqan. Student oqıw materialın jaqsı este saqlaǵan, oqıw

processi bolsa tezlesken. Multimedialıq qural (tekst, grafika, animasiya, dawis)lardıń islepshıǵılıwi bolsa oqıw nátiyjeligin arttıradi.

3. Tómenđegi kesteniń mazmunınan kelip shıǵıp klaster dúziń

PAYDALANILGAN ÁDEBIYATLAR

1. E-learning: concepts, trends, applications. Corporation Trust Center by Epignosis LLC 2013.
2. The pedagogy of the Massive Open Online Course: the UK view. Siân Bayne and Jen Ross, the University of Edinburgh. The Higher Education Academy, 2013.
3. Evaluation of Evidence - Based Practices in Online Learning: A MetaAnalysis and Review of Online Learning Studies. U.S. Department of Education Office of Planning, Evaluation, and Policy Development Policy and Program Studies Service, 2010.

4. Arafeh, S. The implications of information and communications technologies for distance education: Looking toward the future / S. Arafeh. — Arlington, VA: SRI International — Final Report. — 2004.
5. Bates, A.W. Distance education in a knowledge-based society / A.W. Bates // A keynote address in the ICDE Conference on The Metamorphosis of Distance Education in the Third Millennium — Toluca, Mexico. — 2007.
6. Bullen, M. Digital Learners in Higher Education: Generation is Not the Issue / M. Bullen, T. Morgan, A. Qayyum, // Canadian Journal of Learning Technology – 2011 — № 37(1).
7. Donhue, B. Faculty and administrators collaborating for e-learning courseware / B.Donhue, L. Howe-Steiger // EDUCAUSE Quarterly — 2005 — №28 (1). — p.20-32.
8. Henri, P. E-learning technology, content and services / P. Henri // Education and Training — 2001.

2-TEMA: FILOLOGIYALIQ TÁLIMGE TIYISLI ILIMIY BAZANIŃ TARMAQLARDA SÁWLELENIWI

Jobası:

1. Internet saytınan qaraqalpaq tiliniń túsindirme sózligindegi sózlerdiń mánisin tabıw.
2. Awdarma máselelerin russha-qaraqalpaqsha sózliklerden paydalanıw.
3. Qaraqalpaq poeziyasınıń antologiyasınıń internet tarmağında sáwleleniwi.
4. XIX ásir qaraqalpaq klassikalıq ádebiyatın úyreniwde internet saytlarınıń resurslarınan paydalanıw.

Tayanısh sózler: *sózlikler, awdarma sózlikler, qaraqalpaq poeziyası, antologiyası.*

Ámeliy sabaq ushın tapsırmalar

1-tapsırma: Oqıw procesi hám informaciya-bilim maydanın jaratıw. Filolog pedagogtıń informaciya-bilim maydanı degende neni túsinesiz? Sonı túsindidrip beriń.

2-tapsırma: Ziyonet.uz hám basqa tálim portalları resurslarındaǵı til bilimine baylanıslı materiallar menen islew.

3-tapsırma: Ziyonet.uz hám basqa tálim portalları resurslarındaǵı ádebiyattanıwǵa baylanıslı materiallar menen islew.

4-tapsırma: abdikamalov.narod.ru saytı hám onda til bilimine baylanıslı materiallardıń sáwleleniwi.

5-tapsırma: Internet sistemasında qaraqalpaq klassik shayırları shıǵarmalarınıń sáwleleniwi.

Tapsırmanı orınlaw ushın paydalanılatuǵın usınıs etiletuǵın izlew sistemaları hám internet saytları dizimi

www.Google.ru

www.wikipedia.ru

www.ziyonet.uz

www.ziyouz.com

abdikamalov.narod.ru

www.khatarsis.su

Esletpe: Ámeliy sabaq barısında tıńlawshılar bunnan basqa saytlardı da dizimge dóretiwshilik penen qossa boladı.

3-TEMA: INFORMACIYA-KOMMUNIKACIYA TEXNOLOGIYALARÍ QURALLARÍ HÁM OLARDÍ KÓRKEM SHIǴARMALARDI ÚYRENIWDE QOLLANIW

Jobası:

1. Filologiyalıq tálimde informaciya-kommunikasiya texnologiyalarınıń ornı.

2. Informaciya-kommunikaciya texnologiyaları quralları hám olardı kórkem shıǵarmalardı úyreniw procesinde qollanıw múmkinshilikleri.

3. Pedagogikalıq dástúriy qurallardı ádebiy-kórkem tekstler analizinde qollanıw.

Tayanısh sózler: *informaciya texnologiyaları, kompyuter, operacion sistemalar, tarmaqlar*

Texnologiyanıń rawajlanıwı menen texnikalıq qúralardan paydalanıp oqıtıw ushın bir kompyuterdiń ózi jetkilikli. Dáslep televizor, videomagnitofon, kinoproektor, diaproektor hám t.b. orınlaǵan funksiyalardı kompyuter óz ishinde isley alatuǵın boldı. Sonday-aq, axborottı jetkiziw, saqlaw, sıpatı sezilerli dárejede arttı.

Házirgi kúnge kelip, kompyuter sawatqanlıǵı mádeniyatınıń tiykarǵı belgisine aylanıp qaldı, keleshekte bul hár bir insańǵa qaerde, qaysı uchastkada islemesin zárúr boldı. Demek, kompyuter jumısı, kompyuterden paydalanıwǵa úyretiw eń jaqın waqıt ishinde ulıwma jumısqa aylanıwı anıq.

Zamanagóy axborot texnologiyalarınıń texnikalari qatarına: kompyuter, skaner, videokóz, videokamera, LCD proektor, interaktiv elektron doska, faks modem, telefon, elektron pochta, multimedia úskeneleri, İnternet hám İnternet tarmaqları, mobil baylanıs sistemaları, maǵlıwmatlar bazasın basqarıw sistemaların kirgiziw múmkin.

Axborot texnologiyası úskeneleri tiykarǵı ámellerdi sanalı hám rejeli ámelge asırıwda ózlestiriledi. Bul process tómendegilerdi óz ishine aladı:

- kompyuter, sonday-aq, printer, modem, mikrofon hám dawıslı esittiriw qurılıması, skaner, nomerli videokamera, multimedia proektorı, sızıw plansheti, muzikalı klaviatura hám t.b. olardıń dástúriy támiynatı;

úskeneli dástúriy támiynat;

virtual tekst konstruktorları, multiplikasiyalar, muzıkalar, fizikalıq modeller, geografiyalıq kartalar, ekran processorları hám t.b.;

axborotlar kompleksi — maǵlıwmatnamalar, ensiklopediyalar, virtual muzeyler hám t.b. texnikalıq kónlikpeler trenajyorları.

Axborot texnologiyaları úskeneleriniń orayında turıwshı kompyuter esaplanadı.

Házirgi kúnde kompyuterler tálim sistemasında, tiykarınan, tórt baǵdarda:

úyreniw obykti sıpatında;

oqıtıwdıń texnikalıq úskeneleri sıpatında;

tálimdi basqarıwda;

ilimiy-pedagogikalıq izetlewlerde paydalanılmaqta.

Oqıw-tárbiya procesinde kompyuterler, tiykarınan, tórt tártipte:

passiv qollanıw - kompyuter ápiwayı esaplaw sıyaqlı;

reaktiv múnásibet - kompyuter imtixan alıwshı sıpatında;

aktiv qatnas - kompyuter talabaǵa jol - joba beriw hám imtixan alıwda;

interaktiv qatnas - kompyuter, talaba menen baylanıs qılıwda paydalanıladı.

Tálimde zamanagóy axborot hám kommunikaciya texnologiyaların keń engiziliwi:

pán tarawların axborotlastırıwdı;

oqıw túrlerin intellektuallastırıwdı;

integraciya procesin terenlestiriwdi;

tálim sisteması infrastrukturası hám onı basqarıw mexanizmlerin jetilistiriwge alıp keledi.

Pedagogikalıq tálim processlerin zamanagóy informaciya texnologiyaları quralları tiykarında shólkemlestiriw:

aralıqtan oqıw kursların hám elektron ádebiyatların islewshi jámaátke pedagoglar, kompyuter progammashıları, tiyisli qánigeliklerdiń birlesiwini;

pedagoglar arasında wazıypalardıń bólistiriliwi;

tálim procesin shólkemlestiriwdi jetilistiriw hám pedagogikalıq xızmetinin monitoring qılıw.

Zamanagóy informaciya texnologiyalariniń tálim processine engiziliwi:

studentke kásiplik bilimlerin iyelewine;

úyrenilip atırǵan hádiyse hám processlerdi modellestiriw arqalı pán tarawların tereń ózlestiriwine;

oqıwdıń hár qıylı shólkemlestiriliwi qarap talabanıń óz betinshe xızmet tarawlarınıń keńeyiwine;

interaktiv qatnas imkánıyatlardı tiykarında oqıtıw procesin individuallastırıw hám differencialastırıwǵa;

informaciyalıq jámiyet aǵzası sıpatında onda informaciya mádeniyatınıń túrleniwine;

úyrenilip atırǵan processler kompyuter texnologiyaları úskeneleri arqalı beriliwi, studentlerde pánlerge qızıǵıwshılıqtı hám belsendilikti asırıwǵa alıp keliwi menen tiykarǵı áhmiyetke iye.

Portal - bul paydalanıwshıǵa informaciyalardı ápiwayı navigaciya hám keń kólemlı qolay interfeys arqalı jetkiziw ushın túrli informaciya resursların birlestiriwshi telekommunikaciya tarmaǵı buwını bolıp, ol:

kóp sanlı paydalanıwshılardıǵa xızmet kórsetiwi;

informaciyalar kóleminiń keńligi;

tiykarǵı tarmaq formatların qolanıw;

jeńil hám nátiyjeli izlew sistemasınıń beriliwi;

informaciya resursları integrciyası;

informaciya qáwipsizligin támiyinlewi;

- bilimlerdi basqarıw-analiz qılıw jolı menen beriledi.

3.2. Filologik talimning elektron-axborot resurslari.

Elektron-axborot talim resurslari haqida tushuncha. Masofaviy óqitishda elektron talim resurslarini yaratish tamoyillari. Multimediali maruzalar kategoriyalari. Multimediali elektron nashrlar (óquv filmlari, elektron darsliklar). Mualliflik dasturiy taminotlaridan foydalangan holda elektron-axborot talim resurslarini yaratish.

Masofali óqitishda adabiyotshunoslik va tilshunoslik manbalaridan foydalanishning nazariy va didaktik asoslari. Masofaviy tálimni tashkil qilish usullari. Masofaviy tálim jarayonini amalga oshirish bosqichlarida adabiy asarlardan foydalanish.

Axborot – kommunikaciya texnologiyalari vositalari va ularni badiiy asarlarni órganish jarayonida qóllash imkoniyatlari. Pedagogik dasturiy vositalarni adabiy-badiiy matnlar tahlili jarayonida qóllash.

Tálimiy internet resurslari va ulardan óquv jarayonida foydalanish. Internet tarmoǵining asosiy xizmatlari. O'quv jarayoni va axborot tálim maydonini loyihalash. Ziyonet.uz va boshqa tálim portallari resurslaridagi adabiyotshunoslikka oid materiallar bilan ishlash. Internet tarmoǵida pedagoglar va talabalarning elektron muloqot muhitida ish yuritish shakllari. Blog, forum va tematik chatlarni tashkil etish usullari. Adabiyotshunoslikka doir asosiy ilmiy bazaning tarmoqlarda aks etishi.

Filolog olimlarning shaxsiy, kasbiy axborot maydonini tashkil etish. Elektron portfolio tushunchasi, tarkibi, mazmuni va imkoniyatlari.

ÓZ BETINSHE TAPSÍRMALARÍ

1. Filologiyalıq tálimniń sapasın arttırıwda informatsiya-kommunikaciya texnologiyalarınıń áhmiyeti.
2. Oqıw procesinde internet resurslarınan paydalanıw.
3. Filologiyalıq tálimde internet resurslarınan paydalanıw (www.abdikamalov.narod.ru saytı mısasında).
4. Ziyonet.uz hám basqa tálim portalları resurslarındaǵı til bilimine baylanıslı materiallar menen islew.
5. Internet tarmaǵınıń tiykarǵı xızmetleri. Filologiyalıq tálimde olardan paydalanıw ózgeshelikleri.
6. Qaraqalpaq til bilimine baylanıslı materiallardıń internet saytlarında jaylastırılıwı (www.abdikamalov.narod.ru saytı mısasında).
7. MOODLE sistemasında oqıw procesin shólkemlestiriw. Filologiyalıq tálimde MOODLE sistemasınan paydalanıw múmkinshilikleri.
8. İnternet sistemasında oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlar.
9. Multimedia sistemalarınıń quramı, dúzilisi, texnikalıq hám programmalıq quralları.
10. Elektron portfolio menen islew hám onı qalıplestiriw.
11. Ziyonet.uz hám basqa tálim portalları resurslarındaǵı ádebiyattanıwǵa baylanıslı materiallar menen islew.
12. Filolog oqıtıwshılardıń jeke, kásiplik informatsiyalıq maydanın shólkemlestiriw. Elektron portfolio túsinigi.
13. Elektron tálim informatsiya resursları haqqında túsinik.
14. Avtorlıq programmalıq támiynatlardan paydalanǵan halda elektron-informatsiya resursların jaratıw.
15. Internette qaraqalpaq klassik shayırları dóretiwshiliginiń sáwleleniwı.
16. Aralıqtan oqıtıw procesin ámelge asırıw basqıshları.
17. Zamanagóy ózbek jazıwshı-shayırları dóretiwshiliginiń internet saytlarında sáwleleniwı.
18. Qaraqalpaq tili hám ádebiyatı oqıtıwshılarınıń qanıgeligin jetilistiriwde aralıqtan oqıtıw imkaniyatları.
19. Tálimiy internet resurları hám olardan filologiyalıq tálimde paydalanıw.
20. Aralıqtan oqıtıwdıń teoriyalıq hám didaktikalıq tiykarları. Onıń filologiyalıq tálimdi shólkemlestiriwdegi xızmeti.
21. Internet tarmaǵında pedagoglar hám studentlerdiń elektron baylanısıw ortalıǵında is júritiw formaları.
22. Filologiyalıq tálimde Google xızmetlerinen paydalanıw.
23. www.wikipedia.ru entsiklopediyalıq bazası haqqında túsinik hám onda filologiya máseleleriniń sáwleleniwı.
24. Multimedia texnologiyasınıń qollanılıw tarawları. Onnan filologiyalıq tálimde paydalanıw.
25. Filologiyalıq tálimde multimedialı elektron sabaqlıqlardı jaratıw hám olardıń oqıw procesindegi áhmiyeti.
26. Internet resurslarında qaraqalpaq tili sózlikleriniń sáwleleniw máseleleri.

27. Oqıw procesinde tálimge baylanıslı saytlar menen islewde pedagoglar hám studentlerdiń óz-ara birge islesiwi.
28. Til bilimine baylanıslı tiykarǵı ilimiy bazanıń tarmaqlarda sáwleleniwi.
29. Ádebiyattanıwǵa baylanıslı tiykarǵı ilimiy bazanıń tarmaqlarda sáwleleniwi.
30. İnternette qaraqalpaq shayırlarınıń jeke saytlarınıń sáwleleniwi (S.Ibragimovtıń www.katharsis.su saytı mısasında).
31. Sociallıq tarmaqlarda qaraqalpaq ádebiyatına baylanıslı materiallardıń sáwleleniwi.

ASSESSMENT TAPSÍRMALARÍ

TEST	PROBLEMALI JAǴDAY
1. «Sistema» túsinigi axborot sistemalarına baylanıslı qollanılganda kópshilik jaǵdaylarda ... názerde tutiladı. A) qurallar hám programmalar toplamı; B) kiritiw, shıǵarıw qurılmaları; S) lokal hám global tarmaqlar; D) barlıq qurallar hám programmaları, lokal hám global tarmaqlardı. 2. Hár bir sistema neshe tiykarǵı bólekten ibarat? A) 2; B) 3; S) 4; D) 5. 0-0,50 ball	Kóz aldınıızǵa keltiriń, siz “Kompyuter lingvistikası” páninen sabaq beresiz. Siz auditoriyaǵa kirgende 1-kurs studentlerinen biri sizge “Men bul oqıwǵa túskenше informatsiya-kommunikaciya texnologiyaları boyınsha júdá kóp kurslarda oqıǵanman, bul boyınsha jaqsı maǵlıwmatqa iyemen, hátte, informatsiya texnologiyaları boyınsha bir neshe tańlawlardıń jeńimpazıman, ózim de usı taraw boyınsha repetitorlıq qılamın, kóp elektron sabaqlıqlardı, metodikalıq qollanbalardı tayarlawǵa qatnasqanman, siziń páníńizdi aralıqtan oqıp ózlestirsem yaki bolmasa sabaqlarınıızǵa ózim tańlap qatnassam bola ma, bolmasa zerigip qalamın” - dedi. Siz qanday jol tutqan bolar edińiz? 0-0,75 ball
SÍMPTOM (BELGÍ)	ÁMELİY KÓNLIKPE
1. Informaciyanıń túrleri – bular...	Siz ózińizdiń páníńiz ushın qanday internet saytlarınan paydalanasız?

2. LMS – bul...

0-0,50 ball

0-0,75 ball

TEST	PROBLEMALI JAǒDAY
1. Hár bir sistemaniń tiykarǵı bóleklerin ajıratıń. A) kiritiw, islew beriw; B) kiritiw, islew beriw, shıǵarıw; S) kiritiw, shıǵarıw, kerı baylanıs; D) kiritiw, islew beriw, shıǵarıw, kerı baylanıs. 2. İnternet tarmaǵı tálim xızmetleri durıs kórsetilgen qatardı kórsetiń. A) elektron pochta, izlew sistemaları, elektron konferentsiyalar, elektron entsiklopediyalar, aralıqtan oqıtıw sisteması; B) elektron pochta, operatsion sistemalar, videokonferentsiyalar, entsiklopediyalar, oqıtıw sisteması; S) elektron pochta, izlew sistemaları, aralıqtanoqıtıwsisteması; D) elektron baylanıs, izlew sistemaları, videokonferentsiyalar, elektron entsiklopediyalar, aralıqtan oqıtıw sisteması. 0-0,50 ball	Kóz aldınıızǵa keltiriń, siz “Kompyuter lingvistikasi” páninen sabaq beresiz. Auditoriyaǵa kirgenińizde 1-kurs studentlerinen biri sizge “Men bul oqıwǵa túskenshe informatsiya-kommunikaciya texnologiyaları boyınsha júdá kóp kurslarda oqıǵanman, bul boyınsha jaqsı maǵlıwmatqa iyemen, hátte, informatsiya texnologiyaları boyınsha bir neshe tańlawlardıń jeńimpazıman, ózim de usı taraw boyınsha repetitorlıq qılamın, kóp elektron sabaqlıqlardı, metodikalıq qollanbalardı tayarlawǵa qatnasqanman, siziń páníńizdi aralıqtan oqıp ózlestirsem yaki bolmasa sabaqlarınıızǵa ózim tańlap qatnassam bola ma, bolmasa zerigip qalaman” - dedi. Siz qanday jol tutqan bolar edińiz? 0-0,75 ball
SİMPTOM (BELGİ) 1. Ziyonet – bul ...	ÁMELİY KÓNLIKPE Siz ózińizdiń páníńiz ushın qanday internet saytlarınan paydalanasız?

2. eStudy.uz – bul ...

0-0, 50 ball

0-0,75 ball

TEST	PROBLEMALI JAĞDAY
1. Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń «Ózbekstan Respublikasında «Elektron tálim» milliy sistemasın jaratıw» investitsiya joybarın ámelge asırıw is-ilajları haqqında»ǵı qararı qashan qabıl etildi? A) 2012-jılı 16-aprelde; B) 2005-jılı 28-sentyabrde; S) 2015-jılı 7-avgustta; D) 2015-jılı 12-iyunde. 2. Elektron oqıw resursların jaratıw imkaniyatın beriwshi pedagogikalıq dástúriy táminatlar qaysı? A) Articulate, Storyline, Adobe Prezenter B) Atutor, Moodle, Blackboard; S) Drupal, Joomla, Zikula D) Storyline, Blackboard, Joomla. 0-0,50 ball	Kóz aldınıızǵa keltiriń, siz “Kompyuter lingvistikası” páninen sabaq beresiz. Auditoriyaǵa kirgenińizde 1-kurs studentlerinen biri sizge “Men bul oqıwǵa túsken she informatsiya-kommunikaciya texnologiyaları boyınsha júdá kóp kurslarda oqıǵanman, bul boyınsha jaqsı maǵlıwmatqa iyemen, hátte, informatsiya texnologiyaları boyınsha bir neshe tańlawlardıń jeńimpazıman, ózim de usı taraw boyınsha repetitorlıq qılaman, kóp elektron sabaqlıqlardı, metodikalıq qollanbalardı tayarlawǵa qatnasqanman, siziń páníńizdi aralıqtan oqıp ózlestirsem yaki bolmasa sabaqlarıńızǵa ózim tańlap qatnassam bola ma, bolmasa zerigip qalaman” - dedi. Siz qanday jol tutqan bolar edińiz? 0-0,75 ball
SİMPTOM (BELGİ) 1. Open course ware – bul ...	ÁMELİY KÓNLIKPE Siz ózińizdiń páníńiz ushın qanday internet saytlarınan paydalanasız?

2. Oqıw portfoliosi – bul... 0-0,50 ball	0-0,75 ball

Assesment jumısın bahalaw ólshemleri

№	F.I.Sh.	Test	Simptom (belgi, túsınıklar)	Problemalı jaǵdaydı sheshiw	Ámeliy bilim kónlikpesi	Jámi balı
		0,50 ball (0,25x2)	0,50 ball (0,25x2)	0,75 ball	0,75 ball	2,5 ball
1.						
2.						
3.						
...						

TEST SORAWLARI

№	Test tapsırması	Durıs juwap	Nadurıs juwap	Nadurıs juwap	Nadurıs juwap
1	«Ózbekstan Respublikasında «Elektron tálim» milliy sistemasın jaratıw» investiciya joybarın ámelge asırıw is-ilajları haqqında»qararı qashan qabıllandı?	*2012-jılı 16-aprelde	2005-jılı 28-sentyabrde	2015-jılı 7-avgustta	2015-jılı 12-iyunde
2	Tómendegi biypul “onlayn” kurslarınıń qaysısında tek lingvistikalıq maǵlıwmatlardı alıwǵa boladı?	*LinguaLeo – http://lingualeo.ru/	Udemy – https://www.udemy.com/	EdX – https://www.edx.org/	TED – http://www.ted.com
3	İ.Yusupovtıń poetikalıq toplamların internetke kirgiziwde eń belsendilik kórsetip kiyatırǵan ilimpaz?	*B.Abdikamalo v	N.Ayımbeto v	A.Alniyazo v	M.Ayımbeto v
4	B.Abdikamalovtıń saytı durıs berilgen juwaptı tabıń	*abdikamalov.n arod.ru	bakh.abdik@gmail.com	abdikamalo@mail.ru	Abdikamalo_vb@umail.u_z

5	abdikamalov.narod.ru saytida I.Yusupovning neshe toplanini elektron varianti jaylastirilgan	*30 dan aslam	20 dan aslam	10 dan aslam	15 ten aslam
6	Microsoft Word 2010 programmasida prezentasiyalardi hujjatke iqsham ham jinyaqli jaylastirish ushin...tanlanadi	*Vstavka menyusine kirip Tablica programmasi	Vstavka menyusine kirip Figuri programmasi	Vstavka menyusine kirip Zakladka programma si	Vid menyusine kirip Uporyadochi t vse programmasi
7	Zamanagoy ozbek jazivsh-shayirlarining toplamlarin tomendegi saytlarini qaysisintapsa boladi	<u>*www.ziyouz.com</u>	ziyo.com	Ziyo.uz	<u>www.edu.uz</u>
8	ZiyoNet portalini jabiq bolimlerine kirish ham ol jerdan maqlimat alish ushin daslep ne islew kerek?	*ID.UZ sistemasidan dizimnen otiv kerek	Login ham parolge iye bolish kerek	Ozining haqqinda maqlimatl ardi kiritish kerek	umail.uz electron pochtasin ashish alish kerek
9	Xabar sistemalarini har qanday tarawdagi waziypalardi sheshish prosesinde zarur bolatugin xabardi ... taminiyledi	*toplash, saqlash, islew berish, shigariy beriwdi	saqlash, islew berish, janalash, shigariy beriwdi	toplash, islew berish, janalash, shigariy beriwdi	toplash, islew berish, shigariy beriwdi

10	«ZiyoNET» tarmagı informaciya resurslarınıń jaratılıwı hám ekspertizadan ótkiziliwi ushın qaysı mámleketlik organlar juwapker esaplanadı?	*Joqarı hám orta arnawlı bilim ministrliǵı hám Xalıq bilimlendiriw ministrliǵı;	Ózbekstan Respublikası Ministrler Kabineti jáne Joqarı hám orta arnawlı bilim ministrliǵı;	Joqarı hám orta arnawlı bilim ministrliǵı hám Yustisiya ministrliǵı	Ózbekstan Respublikası Ministrler Kabineti hám Xalıq bilimlendiriw ministrliǵı
11	İnternet arqalı oqıw materialların biypul hám erkin tarqatıwǵa baǵdarlangan elektron sistema ne dep ataladı?	*Open courseware	INTUIT	Coursera.org	LinguaLeo
12	İnternet arqalı oqıw materialların biypul hám erkin tarqatıwǵa baǵdarlangan Open courseware elektron sisteması eń dáslep qaysı oqıw ornı tárepinen shólkemlestirildi?	*AQSh tıń Massachusec Texnologiya instituti (MTI)	AQShtıń Stanford universiteti	AQShtıń Garvard universiteti	AQShtıń Virdjiniya universiteti

13	«Sistema» túsinigixborot sistemalarına baylanıslı qollanılganda kópshilik jaǵdaylarda ... názerde tutıladı	*qurallar hám programmalar toplama	kiritiw, shıǵarıw qurılmaları	lokal hám global tarmaqlar	barlıq qurallar hám programmalar ardı, lokal hám global tarmaqlardı
14	Hár bir sistema neshe tiykarǵı bólekten ibarat?	*4	3	2	5
15	Hár bir sistemaniń tiykarǵı bóleklerin ajıratıń.	*kiritiw, islew beriw, shıǵarıw, keri baylanıs	kiritiw, islew beriw, shıǵarıw	kiritiw, shıǵarıw, keri baylanıs	kiritiw, islew beriw
16	abdikamalov.narod.ru saytına «Alpamıs» dástanınıń qaysı variantı kirgizilgen?	*Ógiz jıraw variantı	Qurbanbay jıraw variantı	Qıyas jıraw variantı	Esemurat jıraw variantı
17	abdikamalov.narod.ru saytında Shekspir sonetleri neshe tilde kirgizilgen?	*3 tilde: qaraqalpaq, rus, inglis	2 tilde: qaraqalpaq hám inglis	2 tilde: qaraqalpaq hám rus	2 tilde: rus hám inglis

18	Óz PQ-1740-qararınıń tiykarǵı maqseti? Sawalǵa tolıq juwap variantın tabıń.	*Bilimlendiriw tarawında informaciyalastırıwdıń milliy sistemasın qáliplestiriw	tálimge zamanagóy informaciya texnologiyal arın engiziw	jer júzi axborot resurslarına n paydalanıw dı keńeytiwge tiykar jaratıw	Tálimde zamanagóy informaciya texnologiyal arınan paydalanıw
19	abdikamalov.narod.ru saytına T.Qayıpbergenovtıń qaysı shıǵarması kirgizilmegen?	*«Qaraqalpaq qızı» romanı	«Qaraqalpaq nama», «O dúnyadaǵı atama xatlar» roman-esseleri	«Qaraqalpaq dástanı» trilogiyası	«Kózdiń qarashıǵı» romanı
20	Elektron tálim imkaniyatları haqqında túsinikleriniń azlıǵı, olardı qollanıw boyınsha metodikalıq kórsetpelerdiń kemligi – bular...	*Elektron tálimdi engiziwde ushırasatuǵın qıyınshılıqlar	elektron tálimniń sawalları	tálim procesinde gi mashqalalar	elektron tálimdi engiziwdegi metodikalıq jumıslar

21	Onlayn sabaqlar,elektron kitapxanalar – bular...	*ZiyoNet axborot tálím tarmaǵınıń oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlarındaǵı berilgen materiallar	Google izlew sistemasında ǵı materiallar	Wikipedia saytındaǵı materiallar	www.karsu.uz saytındaǵı materiallar
22	Testler, multimedia-elektron sabaqlıqlar – bular...	*ZiyoNet axborot tálím tarmaǵınıń oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlarındaǵı berilgen materiallar	Google izlew sistemasında ǵı materiallar	Wikipedia saytındaǵı materiallar	www.karsu.uz saytındaǵı materiallar
23	Sabaqlıq, audio hám video sabaqlıqlar	*ZiyoNet axborot tálím tarmaǵınıń oqıw orınları ushın jaratılǵan saytlarındaǵı berilgen materiallar	Google izlew sistemasında ǵı materiallar	Wikipedia saytındaǵı materiallar	www.karsu.uz saytındaǵı materiallar

24	abdikamalov.narod.ru saytında qaraqalpaq tilindegi awdarmaları kirgizilmegen kitaplardı kórsetiń.	*Sh.Aytmatov «Irazı bol, Gúlsarı!», «Erte kelgen tırnalar» povestleri, «Boranlı bándirgi» romanı	Mixail Sholoxov. «Ashılǵan tıń», N.V.Gogoldi ń «Taras Bulba»sı.	A.S.Pushkin. Qosıqlar hám poemalar	«Máńgi bulaqlar». (1985)
25	abdikamalov.narod.ru saytında I.Yusupovtıń «Búlbil uyası» (1995) toplamı qanday formada kirgizilgen?	*pdf, html, djvu	pdf, html	djvu, html	pdf, jpg
26	abdikamalov.narod.ru saytına «Qaraqalpaq poeziyasınıń atologiyası»nıń 1956, 1968-jıllardaǵı baspaları kirgizilgen. Olar qaysı tillerde járiyalanǵan?	*qaraqalpaq, rus	qaraqalpaq, ózbek	qaraqalpaq, qazaq	qaraqalpaq, inglis
27	Informaciya hám onıń tasıwshısınıń halatın belgileytuǵın hám maǵlıwmat penen ruxsatsız tanıswdıń yaqı onnan ruxsatsız nusqa kóshiriw – bul...	*Informaciya konfedenciallıǵı	Dinamikalıq parol	Fayl paroli	Xabar jasırınlıǵı

28	estudy.uz aralıqtan oqıtıw sistemasınıń tiykarǵı auditoriyası kimler?	*JOO nıń studentleri	AL hám KÓK oqıwshıları	Mektep oqıwshıları	JOOnıń oqıtıwshıları
29	ZiyoNET portalınıń sayt-satellitleri qanday atalatuǵın domende jaylastırıladı?	*zn.uz	ziyo.zn.uz	ziyo.uz	ziyo.com.zn.uz
30	Ayırım quramalı islenbelerdi jaratıw boyınsha hújjetler jıyındısı ne dep ataladı?	*oqıw portfoliosi;	kásiplik maǵlıwmat maydanı	jeke maǵlıwmatlar maydanı	jeke hám kásiplik maǵlıwmatlar maydanı
31	Virtual tálim prosesin basqarıwshı sistemalar qanday ataladı?	*Learning Management Systems	Modular Object Oriented Dynamic Learning Environmet	Open courseware	CMS
32	İnternette jol kórsetiw xızmeti?	*HTTP	WWW	FTP	Chat
33	İnternet tarmaǵınıń tiykarǵı xızmetleri ...	*WWW, HTTP, FTP, Chat, Elektron pochta	EdX – https://www.edx.org/ , Udemy – https://www.udemy.com/	LinguaLeo – http://lingualeo.ru/ , TED – http://www.ted.com	HTML, HTTP, FTP

34	Dóretiwshilik jumıslar, proektler, izertlew jumısların qaysı portfolio ózinde sáwlelendiredi?	*ishlar portfolio	natijalar portfolio	hujjatlar portfolio	baholovchi portfolio
35	Virtual Learning Environment (VLE) tipindegi dástúrler qanday processti avtomatlastırıw ushın jaratıladı?	*tálim processin	xabar almasıw	Chat	tárbiya processin
36	“Portfolio” túsinigi eń dáslep qashan hám kimler tárepinen qollanılgan?	*XV-XVI ásirlerde Batis Evropadan kirip kelgen bolıp, oyanıw dáwirinde arxitektorlar tárepinen	XVI-XVII ásirlerde Angliyada biznesmenler tárepinen	Oyanıw dáwirinde xudojnikler tárepinen	XV-XVI ásirlerde Yaponiyada ilimpazlar tárepinen
37	Portfolioni tálim tarawında qollanıw ideyası...payda boldı.	*80-jıllardıń ortalarında AQShda	60-jıllardıń aqırlarında AQShda	70-jıllardıń aqırlarında Angliyada	70-80 jıllarda Batis Evropada
38	AQSh hám Kanadadan soń portfolio ideyası ... keń tarqaldı.	*Evropa va Yaponiyada	Rossiya hám Ózbekstanda	Evropa hám Rossiyada	Turkiya hám Rossiyada

39	İnternet tarmağında kórkem ádebiyattağı «modern» túsinigin izlew ushın...	*tiyisli saytqa kirip, túsinik tırnaqsha («modern v xudojestvennov literature») ishinde beriledi	tiyisli portalğa kirip, túsinikke ulıwma izlew beriledi;	kerekli saytlarğa kirip, jeke izlew beriledi	kerekli saytlarğa kirip, ulıwma izlew beriledi
40	İnternet tarmağı tálim xızmetleri durıs kórsetilgen qatardı kórsetiń.	*elektron pochta, izlew sistemaları, elektron konferenciya, elektron enciklopediyalar, aralıqtan oqıtıw sisteması	elektron pochta, operasion sistemalar, videokonferensiyalar, ensiklopediyalar, oqıtıw sisteması	elektron pochta, izlew sistemaları, aralıqtan oqıtıw sisteması	elektron baylanıs, izlew sistemaları, videokonferensiyalar, elektron ensiklopediyalar, aralıqtan oqıtıw sisteması
41	Tómendegi qurılımlardıń qaysı biri járdeminde INTERNETke jalğanıw múmkin?	* Modem	Telefon	Kabel	Skaner
42	Prezentaciya faylların jaratıw imkaniyatın beriwshi dástúr?	*Prezi	Prezy	Prez	Prezies

43	Elektron oqıw resursların jaratıw imkaniyatın beriwshi pedagogikalıq dástúriy táminatlar?	*Articulate, Storyline, Adobe Prezenter	Atutor, Moodle, Blackboard;	Drupal, Joomla, Zikula	Storyline, Blackboard, Joomla.
44	Virtual tálim procesin basqarıwshı sistemalar?	*Atutor, Moodle, Blackboard	Articulate, Storyline, Adobe Prezenter	Drupal, Joomla, Zikula	Storyline, Adobe Prezenter, Moodle
45	Virtual tálim procesin basqarıwshı sistemalar (LMS) – bul...	*Elektron tálimdi shólkemlestiriw de qollanılatuǵın dástúriy táminatlar strukturası	Elektron oqıw resursların jaratıw imkaniyatın beriwshi pedagogikalıq dástúriy táminatlar;	Dinamikalıq saytlar jaratıw imkaniyatın beriwshi sistemalar;	Aralıqtan oqıtıw sisteması
46	İnternetke jaylastırılǵan kerekli materialdı júklep alıw ushın...	*hújjet atamasınıń tómeninde jaylastırılǵan Skachat ámelin orınlaymız	Glavnaya menyusiniń Kopirovat túymesinen paydalanamız	Dokumentı programma sına fayl ashıp saqlaymız	Dokumentı programmasınan fayl ashıp, hújjet atamasınıń tómeninde jaylastırılǵan Skachat ámelin orınlaymız

47	Atutor– bul...	*Ashiq kodli talim processin basqariwshi LMS, Web ortaliqta oqitiw ham online rejimdeki sabaqlardi sholkemlestiriwshi kushli pedagogikalik dasturiy kompleks	erkin ham ashik kodli araliqtan oqiw kurslarin sholkemlestiriwshi dasturler kompleksi	Jabiq kodli LMS	Araliqtan oqitiw
48	Ziyonet – bul...	*talim portali	hukimet portali	ashiq magliwmatlar portali	birden-bir interaktiv hukimet xizmetleri portali
49	Gigant izlew sisteması – bul...	*Google	Wikipedia	Ziyonet.uz	Yandeks
50	gmail.com – bul...	*Google elektron pochtası	e-mail	Ziyonet elektron pochtası	Chat

QADAĞALAW SORAWLARÍ

1. Informaciya degenimiz ne?
2. Informaciyanıń qanday túrlerin bilesiz?
3. Elektron informaciyaǵa neler kiredi?
4. Ashıq onlayn kurslar usınıp atıǵan internet tálim sistemaların atap ótiń.
5. Ziyonet portalınıń sayt-satellitleri ne dep atalǵan domende jaylastırıladı?
6. WEB 2 texnologiyaları tiykarında xızmet kórsetip kiyatırǵan sayt atamaların kórsetiń.
7. WEB 1 hám WEB 2 ortasında qanday parq bar?
8. Internet ortalıǵında online isleytuǵın elektron tekst redaktorlarınıń tiykarǵı ózgeshelikleri hám atamaların atap ótiń.
9. LMS sistemaları ushın elektron tálim resursların qanday standart paketleri tiykarında jaratıw usınıs etiledi?
10. Elektron oqıw resurslar jaratıw imkaniyatın beriwshi avtorlıq programmalıq ónimler kompleksi qalay ataladı?
11. Vebke baǵdarlanılǵan tálim (oqıw, virtual tálim ortalıǵı)n basqarıw sisteması qalay ataladı?
12. Vebke baǵdarlanılǵan kontentti basqarıwshı sistema qalay ataladı?
13. Vebke baǵdarlanılǵan kontentti bashqarıwshı sistemalarǵa kiriwshi programmalıq qurallardı kórsetiń?
14. Elektron oqıw resursların jaratıw imkaniyatın beriwshi avtorlıq programmaları (Authoring tools) cikline kiriwshi programmalardı kórsetiń.
15. Vebke baǵdarlanılǵan tálim (oqıw, virtual tálim ortalıǵı)n basqarıw sistemalarına kiriwshi programmalıq qurallardı kórsetiń?
16. Vebke baǵdarlanılǵan tálim (oqıw, virtual tálim ortalıǵı)n basqarıw sistemalarına kiriwshi programmalıq qurallardıń tiykarǵı funkciyaların kórsetiń.
17. Moodle LMS rásmiy saytı qanday?
18. Aralıqtan oqıtıw procesin ámelge asırıw basqıshların kórsetiń hám hár bir basqıshın analizleń.

19. eStudy.uz AO sistemasiniń tiykargı auditoriyası kimler?
20. MOODLE – inglisshe sózlerdiń abbreviaturasiniń mánisi neni ańlatadı?
21. Ózbekstan Respublikası Prezidentiniń «Ózbekstan Respublikasında «Elektron tálim» milliy sistemasın jaratıw» investiciya joybarın ámelge asırıw is-ilajları haqqında» PQ–1740-sanlı qararı qashan qabıl etildi?
22. Ózbekstan Respublikası Birinshi Prezidenti I.A.Karimovtıń “Ózbekstan Respublikasınıń jámáát tálim informaciya tarmağın shólkemlestiriw haqqında”ğı 191-sanlı qararı qashan qabıl etilgen?
23. Ózbekstan Respublikası Birden-bir interaktiv mámleket xızmetleri portalınıń rásmiy saytı?
24. Ózbekstan Respublikası ashıq mağlıwmatlar portalınıń rásmiy saytı?
25. Elektron tálimdi engiziwdegi problemalardı atap ótiń.
26. Aralıqtan oqıtıw procesin ámelge asırıw basqıshların kórsetiń hám hár bir basqıshın analizleń.

GLOSSARIY

Termin	Qaraqalpaq tilinde	İnglis tilinde
Informaciya texnologiyası -	informaciyanı toplaw, saqlaw, izlew, oǵan islew beriw hám onı tarqatıw ushın paydalanılatuǵın jámi metodlar, qurılmalar, usıllar hám processler	
Informaciya sisteması -	informaciyanı toplaw, saqlaw, izlew, oǵan islew beriw hám onnan paydalanıw imkanın beretuǵın, shólkemlestiriwshilik jaqtan tártipke salınǵan jámi informaciya resursları, informaciya texnologiyaları hám baylanıs quralları	
Informaciya –		
Elektron informaciya –		
Resurs –	avtomatikalıq sálelenetuǵın túrli fayllardı júklew hám sáwlelendiriw quralı.	
Elektron informaciya resursları –		
Elektron tálim sisteması –		
Maǵlıwmatlar bazası –	úyrenilip atırǵan pan boyınsha maǵlıwmatlar bazasın birgelikte yaki jekke tártipte qalıplestiriw imkaniyatın beriwshi modul	
Aralıqtan oqıtıw –	informaciya texnologiyasınan	Distant education –

	paydalangan halda aralıqtan turip oqıw informaciýalarınıń almasıwın támiyinleytuǵın, oqıw procesin aıp barıw hám basqariw sistemasın ámelge ásiratuǵın bilim hám kónlikpnerdi iyelew procesi	
Aralıqtan oqıw –	bul jańa informaciya texnologiyaları, telekommunikaciya texnologiyaları hám texnikalıq qurallarǵa tiykarlangan tálim sisteması	
Aralıqtan oqıtıw sisteması –	aralıqtan oqıtıw shártleri tiykarında shólkemlestiriletuǵın oqıtıw sisteması.	
Moodle –	Web ortalıǵında oqıtıw hám on-line rejimdegi sadaqlardı shólkemlestiriwshi vebke baǵdarlanılǵan programmalıq kompleks	
Ashıq onlayn kurslar –	Internet arqalı biypul tarqatılatuǵın electron-informaciya derekleri	
İnternet (Internet) –	bul pútkil dúnya kompyuter tarmaqları kompleksi, yaǵnıy bir standart tiykarında islewshi jer júzi global kompyuter tarmagı.	
WWW –	World Wide Web –	

	pútkil dúnya órmekshitori esapalnip, Internet resursların sólkemlestiriw hám onnan paydalanıwdı támiyinleydi.	
Domen	İnternet mánzillerinde qollanılıp, olar mámleket atların, shólkem hám kárxanalar iskerligin ańlatadı	
Veb sayt –	belgili bir tarawğa, iskerlikke, waqıyağa bağıshlangan maǵlıwmatlardı ózinde jámlegen İnternet betleriniń jıyındısı	
Informaciyalı internet derekleri –	elektron oqıw qollanbalar, maǵlıwmatnamalar, elektron kitapxanalar, sózlikler, kataloglar, virtual muzeyler	
Izlew sistemaları –	bul internetta izlew imkaniyatın beriwshi veb sayt.	
Izlew katalogları –	tematikalıq izlew ushın xızmat etedi.	
WWW.UZ	Milliy informaciya-izlew sisteması	
Portal –	bul paydalanıwshıǵa informaciyalardı ápiwayı navigaciya hám keń kólemlı qolay interfeys arqalı jetkiziw ushın túrli informaciya	

	resursların birlestiriwshi tarmaq telekommunikaciya túyini easplanadı.	
Elektron pochta –	İnternet tarmağı arqalı tezlik penen mağıwmatlar hám xabarlar almasıw sisteması	
Veb-forum –	İnternet tarmağında óz ara baylanıstı sólkemlestiriw ushın mólsherlengen veb-sayt betleri hám úskeneleri kompleksi bolıp, bul veb-sayttıń kırıwshileriniń baylanıs ornatatuğın maydanshası.	
Authoring tools –	avtorlıq dástúriy ónimleri (programmaları)	Learning Management Systems
LMS –	Virtual tálim procesin basqarıwshı sistemalar	
CMS –	Dinamik saytlar jaratıw imkaniyatın beriwshi (kontentti basqarıwshı) sistemalar	Content Management Systems

PAYDALANILGAN ÁDEBIYATLAR

1. Arafah, S. The implications of information and communications technologies for distance education: Looking toward the future / S. Arafah. — Arlington, VA: SRI International — Final Report. — 2004.
2. Bates, A.W. Distance education in a knowledge-based society / A.W. Bates // A keynote address in the ICDE Conference on The Metamorphosis of Distance Education in the Third Millennium — Toluca, Mexico. — 2007.
3. Bullen, M. Digital Learners in Higher Education: Generation is Not the Issue / M. Bullen, T. Morgan, A. Qayyum, // Canadian Journal of Learning Technology - 2011 — № 37(1).
4. Donhue, B. Faculty and administrators collaborating for e-learning courseware / B.Donhue, L. Howe-Steiger // EDUCAUSE Quarterly — 2005 — №28 (1). — p.20-32.
5. E-learning: concepts, trends, applications. Corporation Trust Center by Epignosis LLC 2013.
6. Evaluation of Evidence - Based Practices in Online Learning: A Meta-Analysis and Review of Online Learning Studies. U.S. Department of Education Office of Planning, Evaluation, and Policy Development Policy and Program Studies Service, 2010.
7. Henri, P. E-learning technology, content and services / P. Henri // Education and Training — 2001 — №43(4) — p.249-255.
8. Khamidov V.S., To the Question of Fuzzy Evaluation of Quality of Trainees Knowledge in the System of Distance Learning, «Computer Science and Information Technology» Vol. 1(2), pp. 132 - 137. Horizon Research Publishing, USA
9. Michael Sikorski, Andrew Honig. Practical malware analysis
10. The pedagogy of the Massive Open Online Course: the UK view. Sian Bayne and Jen Ross, the University of Edinburgh. The Higher Education

Academy, 2013.

11. Begimkulov U.Sh. neAaromK tálimda zamonaviy axbopot texnologiyalarini joriy etishning ilmiy-nazariy asoslari. Monografiya. -T.: Fan, 2007.

12. Geyn A. G. İzuchenie informacionnogo modelirovaniya kak sredstvo realizatsii mejpredmetnix svyazey informatiki s dissiplinami estestvennonauchnogo sikla: Avtoref. .kand.ped.nauk. - M., 2000.

13. Dehkanov Sh. Simulatorlar: óquv yurtlarida qóllash perspektivalari, infoCOM.UZ

14. Í.Aldjanova «Óquv portfoliosi – bóljak óqituvchilarda kasbiy kompetentlikni shakllantirish vositasi sifatida». // Pedagogik tálim jurnali, 2012 yil 4-son, 46-bet.

15. Íshmuxammedov R.J. Innovasion texnologiyalar yordamida óqitish samaradorligini oshirish yóllari. Toshkent: 2000.

16. Qodirov B.Ć., Begimqulov U.Sh., Abduqodirov A.A. Axborot texnologiyalari. Elektron darslik. 2002.

17. Musaeva S. Portfolioning maqsad va mohiyati. // Pedagogik tálim jurnali, 2013 yil, 1-son, 20-bet.

18. Begimkulov U., Shoymfzdonov T. i dr. Informotsinno-metodicheskoe obuspuchenie neprerivnosti obrazovatel'nogo processa na osnove elektronnoy soporvojeniya. Materialı mejdunarodnoy konferentsii. Sankt-Petetrburg (Rossiya), 2012, 5 str.

19. Xamidov V.S. Metodı i modeli veb orietirovannıx adaptivnıx obuchayushix sistem /LAP LAMBERT Academic Publishing, Germany. 228 str.

20. Íshmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Talimda innovatsion texnologiyalar (talim muassasalari pedagog-wqituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). Toshkent, Wzbekiston Respublikasi Prezidentining «Ístedod» jamgarmasi, 2008.

21. Íshmuhammedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Tarbiyada innovatsion texnologiyalar (talim muassasalari tarbiyachi-wqituvchilari va guruh rahbarlari

uchun amaliy tavsiyalar). Toshkent, Wzbekiston Respublikasi Prezidentining «Istedod» jamgarmasi, 2010.

22. Ishmuhamedov R., Yuldashev M. Talim va tarbiyada innovatsion pedagogik texnologiyalar (talim tizimi xodimlari, metodistlar, wqituvchilar, tarbiyachi va murabbiylar uchun wquv qwllanma). Toshkent, «NIHOL» nashriyoti, 2013.

23. Sagidullaeva J., Kaniyazova J. A'debiyat teoriyasın innovatsiyalıq texnologiyalar. Oqıw-metodikalıq qollanba. Nókis, «Qaraqalpaqstan», 2016.

Internet hám Ziyonet saytları

1. <http://elearning.zn.uz>- Elektron talim blogi
2. <http://my.estudy.uz> - masofali óquv tizimi
3. <http://office.microsoft.com/en-us/word-help/create-a-new-document-using-a-template-HA102840145.aspx?CTT=5&origin = HA102809673>
4. <http://office.microsoft.com/ru-ru/word-help/HP010368778.aspx#Toc287271760>
5. <http://pedagog.tdpu.uz> - Respublika pedagogika talim muassasalari portali
6. <http://remontka.pro/start-windows-8/>
7. <http://uz.infocom.uz/2009/12/21/talim-tizimida-keskin-burilishga-sabab-bolgan-4-dastur-haqida/> - Xamidov V.S. Talim tizimida keskin burilishga sabab bólgan 4 dastur haqida.
8. <http://www8.hp.com/ru/ru/support-topics/windows8-support/start-screen.html>
9. <http://yenka.com>
10. <http://ziyonet.uz> – Ózbekiston Respublikasi axborot-talim portali
11. www.portfolio.bimm.uz - elektron portfolio tizimi

